

8193

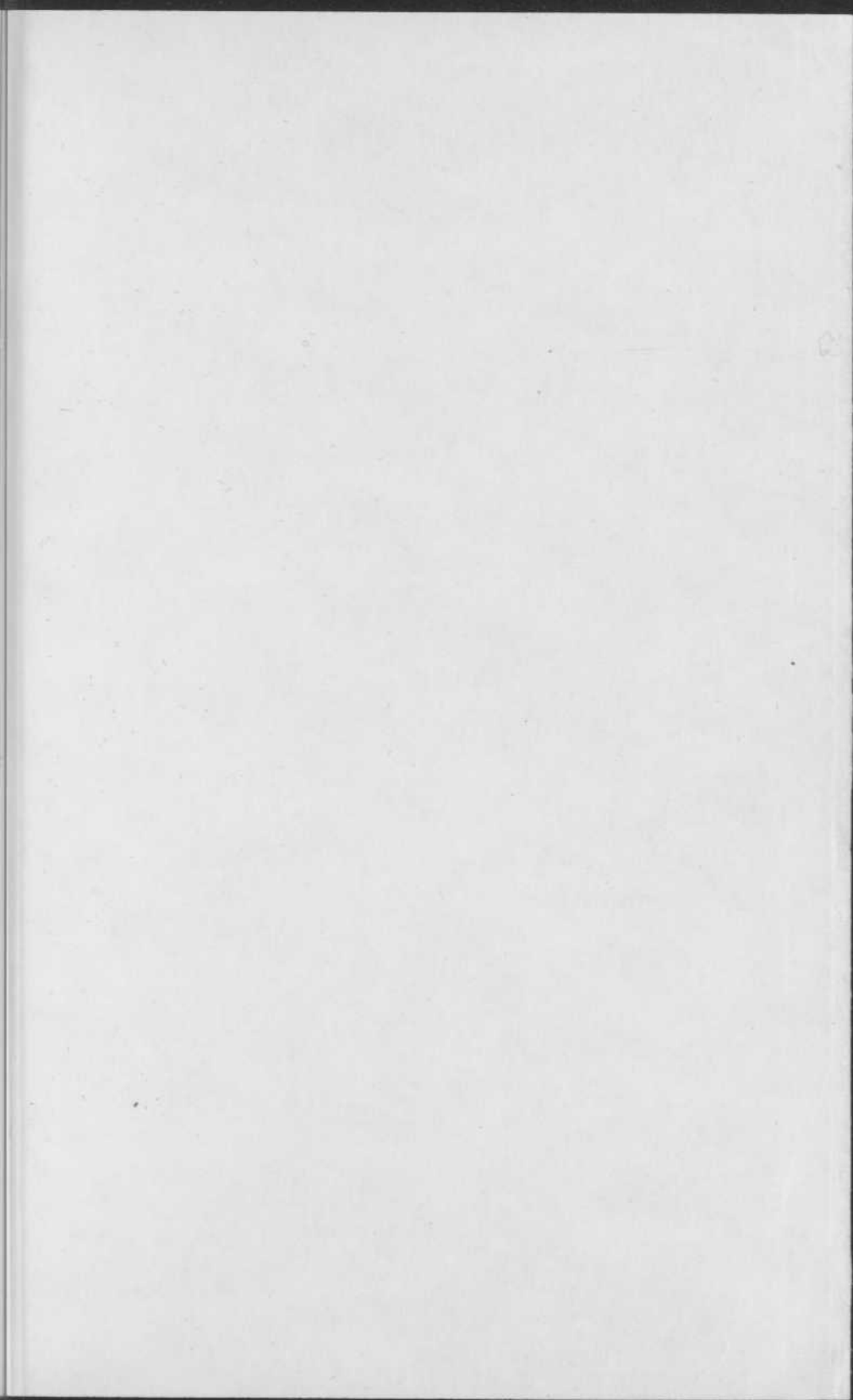
D 23

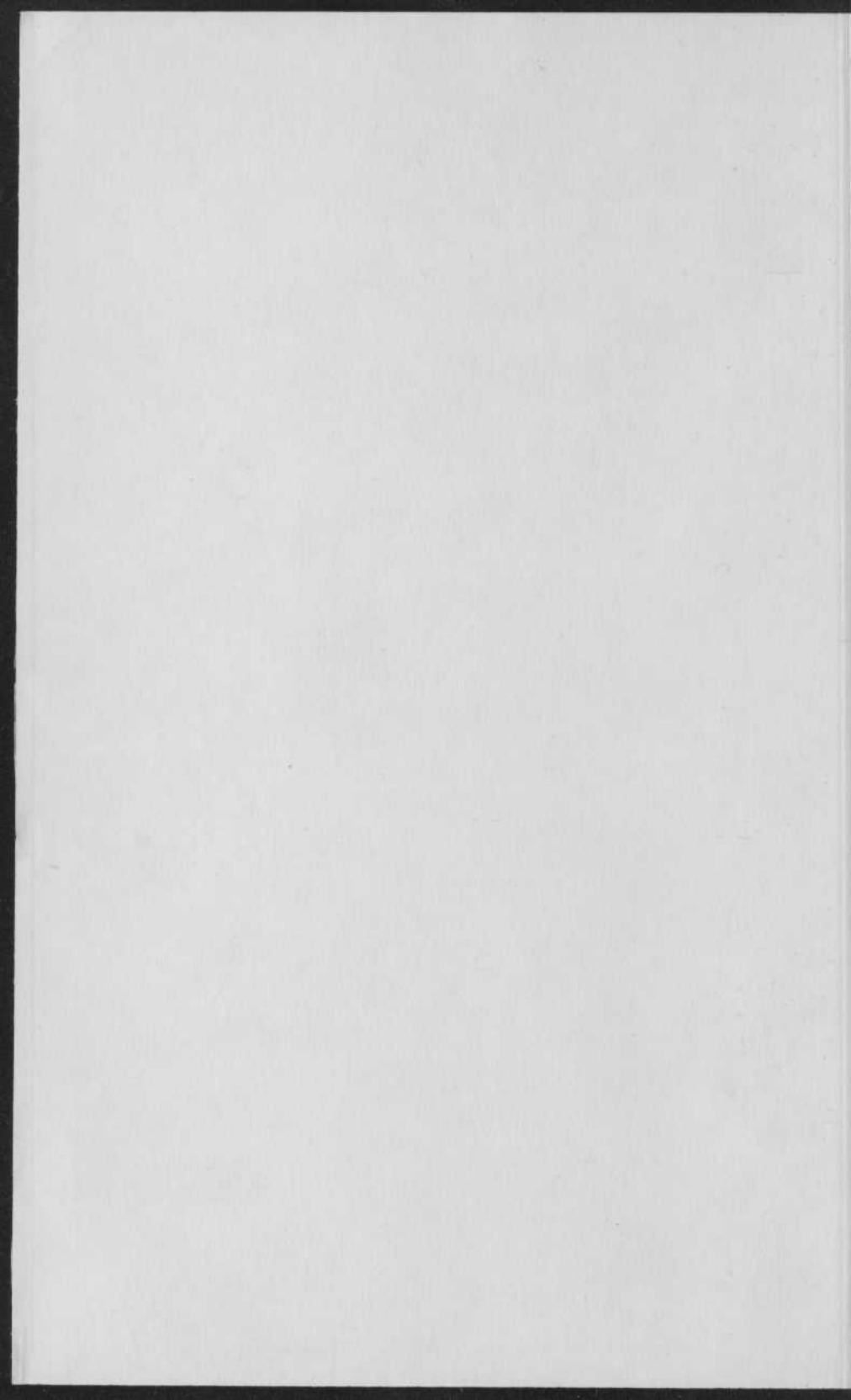
8193
D23

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK LEIDEN

01085104

Eenige weinig bekende

Javaansche legenden.

DOOR

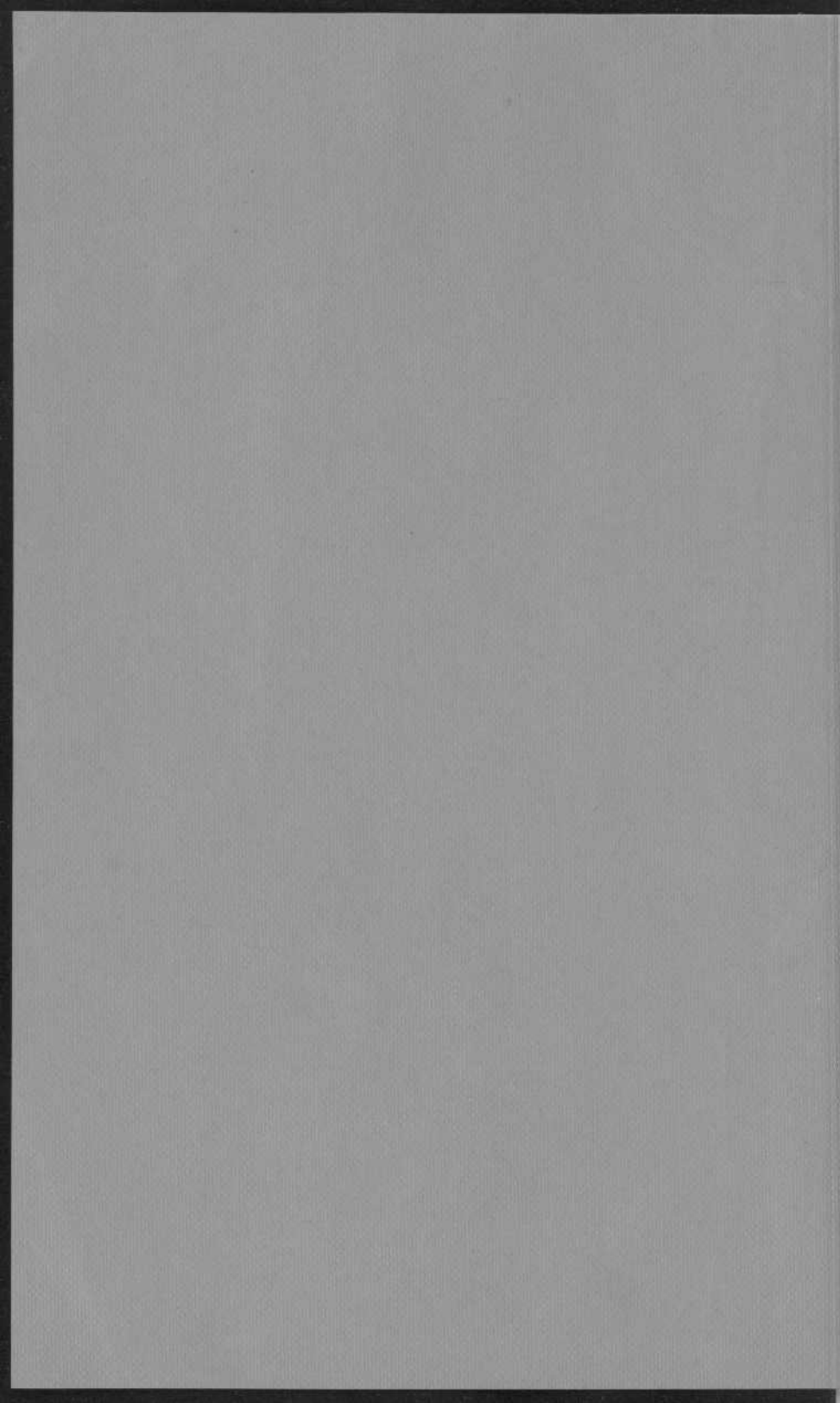
H. A. van HIEN.

BANDOENG.

"FORTUNA."

1912.

831
F106

Eenige weinig bekende

Javaansche legenden.

DOOR

H. A. van HIEN.

BANDOENG.
„FORTUNA.”
1912.

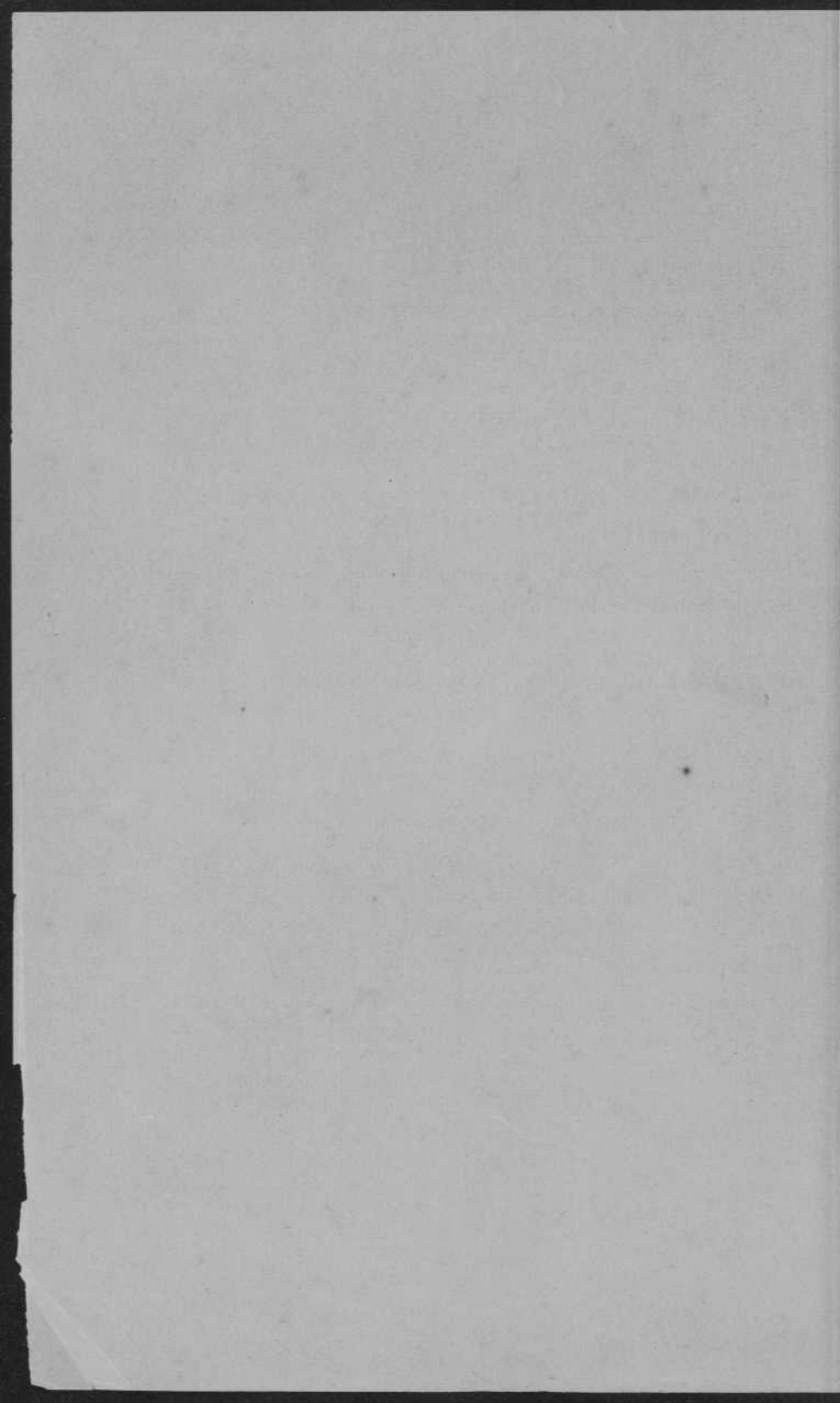
5045/54

INHOUD.

— De bloem <i>widjajakoesoema</i>	Bladz.	1.
— Hoe <i>Allah</i> de goede en slechte daden van den mensch berecht.	"	4.
— De voorspellingen van Djojobojo.	"	6.
— Verdeelen om te heerschen.	"	11.
— Het ontstaan van Salatiga.	"	13.
Het scheppingsverhaal der Animisten.	"	17.
Het scheppingsverhaal der Boeddhisten.	"	19.
— De uitvinding van het Javaansche alphabet.	"	23.
— De <i>Poentianak</i>	"	26.
— Het ontstaan van den berg Tankoeban Prahoe.	"	28.
Het scheppingsverhaal der Brahmanen.	"	34.
„ <i>Manik-Maija</i> ”. Het scheppingsverhaal der Parsi op Java.	"	36.
— De drie broeders en het ontstaan van Tjandi — Sewoe.	"	43.
— De stichting van het rijk Mataram.	"	56.
Het scheppingsverhaal der Mohammedanen.	"	64.
— Hoe de <i>randoe</i> -boom ontstond.	"	68.
Het ontstaan van de duivels.	"	74.
Hoe de <i>Oerang Kalang</i> zijn ontstaan.	"	77.

DE BLOEM WIDJAJAKOESOEMA.

De prins Karna, zoon van de tweede vrouw van den vorst van Ngastina en diens veldheer, was door intriges koning van Ngastina geworden. Het koningschap kwam echter toe aan den stiefbroeder van Karna genaamd Ardjoena, die de oudste zoon was van de eerste en wettige gemalin van den koning van Ngastina.

De prins Ardjoena, die een even groot veldheer was, besloot zijn stiefbroeder den oorlog aan te doen.

Voordat hij echter den krijg begon, raadpleegde hij een beroemden waarzegger genaamd Praboekrasna. Deze gaf hem den raad de bloem *widjajakoesoema* van den boom *soerjadjaja* tijdens den oorlog, die hij zijn stiefbroeder wenschte aan te doen, als een talisman aan zijn rechter oor te dragen.

(Wi beteekent „veel”, *djaja* „kracht” en *koesoema* „vorstelijk” of te zamen genomen „veel vorstelijke kracht.”)

Soerja beteekent „zon” of „groot” en *djaja* als voorge-meld „kracht” of te zamen genomen „groote kracht.”)

De prins Ardjoena droeg den waarzegger op een bloem van den *soerjadjaja*-boom te zoeken, opdat hij met eigen hand de bloem *widjajakoesoema* zou kunnen plukken. Na lang zoeken vond Praboekrasna eindelijk zulk een wonderboom op het eiland Noesa Kembangangan (later verbasterd in Noesa Kembangan.)

Eenige dagen vóór den bloeitijd van genoemden boom gingen Ardjoena en Praboekrasna naar de plaats waar hij stond. Met een *sampang* voeren zij langs den noordelijken kant van het eiland Noesa Kembangangan en zij liepen verder in oostelijke richting de rivier Tjitandoei binnen. Van daar liepen zij in zuidelijke richting naar een groote grot, in welker nabijheid de *soerjadjaja*-boom stond. Daar de boom pas één knop had toen zij er kwamen, gaf Praboe-krasna Ardjoena den raad in de grot te blijven, totdat de bloem zich geheel ontwikkeld had en den tijd met bidden

en vasten door te brengen. Sedert dien werd bedoelde grot „Legak Ardjoena” of de grot van Ardjoena genoemd. Langs een smallen ingang tusschen hooge steenen rots wanden, waar het zoo duister was, dat men flambouwen noodig had, om den weg te vinden, bereikten zij de grot.

(De hierbedoelde grot is een der grootste en prachtigste van Java; zij is acht meter hoog en men ziet er binnen meer dan honderd beelden in staande en zittende houding. In de wanden ziet men de namen gegrift van de bezoekers der grot).

Na eenige dagen vasten en bidden, plukte Ardjoena zelf de bloem en stak haar aan het rechter oor. Te huis gekomen, deed hij zijn stiefbroeder Karna den oorlog aan. In een strijd, die zeven dagen duurde, werd Karna door een pijl uit den boog van Ardjoena getroffen en gedood. Met den dood van Karna eindigde deze oorlog, genaamd „*prang Bratajoeda*” en werd Ardjoena door het volk tot koning van het rijk van Ngastina uitgeroepen.

De broederoorlog en het dooden van Karna hadden Ardjoena echter zóó aangedaan, dat hij weigerde koning te worden. Hij wenschte in afzondering (*tapa*) verder zijn leven door te brengen, om boete te doen voor het dooden van zijn broeder en hij koos daartoe het gebergte Koembang, naar welk gebergte hij onverwijd vertrok.

Terzelfder tijd had de vorst Praboe Moending Wangi, de heerscher over het rijk van Padjadjaran, zijn schoone dochter Rara Woedoe verbannen naar het gebergte Koembang aan de Zuidkust gelegen, omdat zij weigerde in het huwelijk te treden.

De wraakzuchtige geest van den gesneuvelden prins Karna voer in deze schoone prinses en geleidde haar naar koning Ardjoena, die vroeger prinses Rara Woedoe tot vrouw had begeerd en haar tot een huwelijk had aangezocht. Zij had evenwel geweigerd en verklaard nimmer te zullen trouwen. Zij zeide hem, dat zij nu er in zou toestemmen, zijn gade te worden, mits hij haar de bloem *widjajakoesoema*, die hij nog aan zijn rechter oor droeg,

schonk. Ardjoena geen kwaad vermoedende, gaf haar de bloem. Toen zeide de prinses Rara Woedoe, dat zij door den god *Bathara Goeroe* was gezonden, om Ardjoena te straffen voor den *Bratajoeda* oorlog en het dooden van zijn stiefbroeder Karna. Vóór dat Ardjoena het had kunnen verhinderen, trok de prinses Rara Woedoe zijn wapen uit de scheede en stak hem die in het hart.

De godheid *Bathara Goeroe*, boos dat de prinses Rara Woedoe uit zijn naam Ardjoena gedood had, sloeg haar met zware ziekte. Zij had onuitstaanbare smarten te lijden. Zij gilte en liep wanhopig rond en riep *Bathara Goeroe* aan om vergiffenis, zonder die evenwel te erlangen. Toen verhief zij zich op een rots aan den kant der zee en riep daar de hulp in van *Shiwa*, den god der verdelging. Toen namen eenige *Banaspati's* (kwade geesten) haar op en wierpen haar in de Zuidzee. Na haar dood werd haar ziel tot straf gedwongen op de aarde te blijven en de Zuidkust te bewaken. Zij kreeg den naam van *Ratoe Lara Kidoel* (of *Nijahi-gede Segara Kidoel*). Aan haar werd eveneens tot straf toegevoegd de booze geest van den prins Karna, die den naam kreeg van *Koembalageni* en haar moest dienen.

Hem werd opgedragen, de zielen van hebzuchtigen en van hen, die slecht geleefd hebben, naar de Zuidzee te voeren, om daar ten eeuwigen dage het paleis van *Ratoe Lara Kidoel* te helpen vormen. Dit paleis staat op den bodem der zee tegenover de grot Karang tritis of Parang-wedang, gelegen in het gebergte Goenoeng Kidoel, nabij de monding van de rivier Oepak. In deze grot verhoort zij degenen, die haar aanroepen en om bijstand of raad vragen. Zij schenkt haar raad in den droom dergenen, die in genoemde grot overnachten.

Ratoe Lara Kidoel is door het bezit van de bloem *widjakoesoema*, evenwel ten koste van haar leven, een machtige godin geworden, welke macht *Bathara Goeroe* haar niet kan ontnemen, daar de *widjakoesoema* onder hooger macht staat.

Sedert hebben Senopati Ingebehi Soetowidjojo, de grond-

vester van het rijk van Mataram en Mangkoe Boemi, de eerste vorst van Jogjakarta getracht een bloem *widjakoesoema* te plukken, doch niemand heeft nadien den heiligen boom *soerjadjaja* ooit meer zien bloeien.

Elk jaar in de maand Roewah worden door de hoven te Soerakarta en Jogjakarta zendelingen in het geheim naar het eiland Noesa Kembangan gezonden, om te trachten de bloem *widjakoesoema* te plukken, doch *Ratoe Lara Kidoel* draagt zorg, dat de *soerjadjaja*-boom niet meer zal bloeien, opdat nimmer meer onschuldig bloed zal worden opgeofferd.

HOE ALLAH DE GOEDE EN SLECHTE DADEN VAN DEN MENSCH BERECHT.

Den engel *Djabaraïl* (Gabriël) werd eens door *Allah* bevolen, om als mensch op de aarde neder te dalen en aan twee broeders, van welke een zeer vroom en een ijverig dienaar van *Allah* was en de andere een roover, die zich niet om *Allah* en zijn geboden bekommerde, een bezoek te brengen.

Djabaraïl bezocht eerst den vromen man, die reeds veertig jaren een kluizenaarsleven leidde en zeer streng zijn godsdienstplichten waarnam. Deze vrome broeder ontving den mensch geworden engel niet zeer vriendelijk. Hij bood hem wel een slaappleats en eenige vruchten aan, doch bekommerde zich weinig om zijn gast en verdiepte zich daarna weder in zijn gebeden, zoodat hij zijn plichten als gastheer zeer slecht nakwam.

Djabaraïl nam spoedig afscheid van zijn vromen gastheer, die weinig met hem gesproken had en begaf zich naar den anderen broeder.

De roover betoonde zeer veel eerbied voor den bezoeker en bood hem onmiddellijk gastvrijheid aan, doch *Djabaraïl* weigerde zijn gast te zijn. De roover had van

deze weigering veel spijt en nam zich voor, den bezoeker gedurende den nacht toch ongemerkt te bewaken.

De roover hield den vreemdeling in het oog en zoodra hij zag, dat deze op den grond onder den blooten hemel zich te ruste had gelegd en was ingeslapen, spande hij een tent over den onbekende, die daardoor toch de gast van den roover werd.

Toen *Djabaraïl* ontwaakte, was hij opgetogen over het goede hart van zijn gastheer en hij besloot hem verder op de proef te stellen.

Op het uur van den maaltijd noodigde de roover zijn gast uit, om mede te eten, doch deze weigerde iets te eten, voorgevende een gelofte te hebben gedaan, alleen te eten van een gerecht, waarin zeven harten zijn gekookt.

„Goed”, zeide de roover, „dan zal ik u zulk een gerecht laten klaar maken, opdat gij niet hongerig van hier zult gaan”.

De roover bezat vijf geiten; hij liet ze alle slachten en deed van de vijf harten een gerecht maken, dat hij zijn gast aanbood, doch de gast weigerde dit gerecht, aangezien slechts vijf harten daarin gekookt waren.

De roover wist geen raad. Hij bezat geen ander vee of hoenders, die hij kon slachten, doch peinzende, dacht hij aan zijn beide zoons, die hij buiten zag spelen. Wat zal hij doen. De strijd tusschen zijn vaderliefde en den drang om zijn gast te voldoen was zwaar. Eindelijk besluit hij zijn twee zoons ter wille van de gastvrijheid te dooden.

Nogmaals bood hij zijn gast, doch nu met een bedroefd geelaat, het gerecht aan, waarbij hij de harten van zijn beide zoons had gevoegd.

De engel, die alles had gezien, hield zich echter onwetend en vroeg zijn gastheer ook zijn beide zoons te roepen, opdat zij gezamenlijk het maal konden doen. De roover bekende nu den gast onder het storten van tranen, dat hij zijn beide zoons had moeten dooden, om nog twee harten aan het gerecht te kunnen toevoegen, daar hij geen ander vee of hoenders bezat, dan de vijf geiten, die hij geslacht

had en dus niet aan het verlangen van zijn gast had kunnen voldoen, zonder zijn twee zoons te dooden.

De engel hield zich als of hij erg boos was, liet zich brengen bij de lichamen van de beide zoons, wekte hen op uit den dood en verdween tegelijkertijd voor den verbaasden roover. Ook de geiten liepen weder te grazen, doch het gerecht met de zeven harten was verdwenen.

Djabaraïl deed *Allah* verslag van hetgeen hij gezien en ondervonden had.

Toen *Allah* de daden van de twee broeders overwogen had, zond hij zijn gezant *Djabaraïl* nogmaals naar de twee broeders, om hun te zeggen, hoe Hij over hen dacht.

„Gij”, zeide *Djabaraïl* tot den vromen broeder, die *Allah* reeds veertig jaren gediend had, „weet dat uw vroomheid ijdel is. Al zoudt gij honderd jaren *Allah* aanbidden, dan zoudt gij zijn gunst toch niet verwerven, indien gij niet geleerd hadt, de gastvrijheid uit te oefenen.”

„Gij daarentegen,” sprak hij tot den roover, „die zelfs uwe kinderen hebt geofferd, om aan de gastvrijheid te voldoen, wees van af heden door *Allah* gezegend. Uwe vroegere misdaden heeft *Allah* uitgewischt en gij zult na uwen dood den *Swarga* (hemel) betreden, want weet, dat de genoodigde van *Allah*, is *Allah* zelf.”

DE VOORSPELLINGEN VAN DJOJOBOMO.

Het kan aan velen niet onbekend zijn, dat de voorspellingen van Djojomo — volgens andere geschriften geschreven Djojomo — soms ook Djojomo —, die tot nog toe alle bewaarheid werden, bij den Javaan in eerbiedige vereering staan, alsmede een vast geloof aan de twee laatste voorspellingen, waarvoor de tijd nog niet gekomen is.

Djojomo leefde in de negende eeuw der Javaansche tijdrekening, was vorst van het rijk van Doho en had zijn zetel te Kediri toen Kedi genaamd. Hij was niet alleen een goed vorst maar ook een bekwaam sterrekundige en hij voorspelde met zijn astronomischen spiegel, gezeten op

den berg Willis, hetgeen tot en met het jaar 2074 van de Javaansche tijdrekening op Java zal gebeuren.

Van deze voorspellingen vindt men op Java duizende lezingen en geen *boedjanga* is zoo dom of hij heeft de ware. De beide laatste voorspellingen, voor welke de tijd nog niet gekomen is, zijn van hoogst belangrijken aard.

Een van deze voorspellingen zegt, dat er eerlang op Java een groote *prang sabil* zal gestreden worden, eindigende met de onafhankelijkheid van den Javaan, doch slechts van korten duur, waarna hij weder afhankelijk zal worden van een vorst van het gele ras. Te oordeelen naar de redactie van deze voorspelling, zal die strijd niet alleen tegen Javanen maar ook tegen Chineezzen gevoerd worden en zal de opstand nabij Ambarawa uitbreken.

De tijd van den aanvang van den *prang sabil* is in deze voorspelling niet met cijfers aangegeven, doch door een teekening, die met den *tjandhra senkala* of het chronogram in cijfers omgezet kan worden. Een dergelijke teekening wordt zoodanig gekozen, dat de benaming van hetgeen daarin te zien is, woorden zijn, die ieder een bepaald getal vertegenwoordigen en met den *tjandhra senkala* in een jaartal omgezet kunnen worden.

De lezing van deze voorspelling is als volgt:

„Zoodra er een draad om de aarde zal gespannen zijn,” waarschijnlijk wordt hiermede bedoeld: zoodra men rondom de aarde zal kunnen telegrafeeren.

„Zoodra men met elkander zal kunnen praten, op grooten afstand”, waarschijnlijk de telefoon.

„Zoodra de wagens zullen loopen zonder paarden”, waarschijnlijk worden de automobielen hiermede bedoeld.

„Zoodra er geen afstanden meer zullen zijn”, hiermede wordt waarschijnlijk bedoeld het snellere verkeer per spoor of per luchtschip, waardoor de afstanden aanmerkelijk worden bekort in vergelijking met vroeger, doch er kan ook iets anders mede bedoeld zijn, hetgeen men thans nog niet weet of nog zal worden uitgevonden.

„Zal er op Java een groote *prang sabil* worden gevoerd

tegen het witte ras; de *tjaping's* zullen de rivier afdrijven en de Toentang-rivier zal met bloed geverfd worden. De Javanen zullen dan nog eenmaal het zelfbestuur krijgen doch slechts voor korten tijd, want een koning van het gele ras zal daarna over Java heerschen.

Het woord „*tjaping's*”, dat in deze voorspelling voorkomt, wijst volgens het algemeen gevoelen van de Javanen op de Chineezzen, terwijl de streek, waar de Toentang-rivier stroomt, het beginpunt van den *prang sabil* zal zijn of de plaats, waar een beslissend gevecht zal plaats hebben.

Boven deze voorspelling staat een teekening voorstellen- de een onbegroeide berg in het nachtelijk duister; een ster staat boven den berg; op den top van den berg staan negen potten met brandende wierook, vier in de hoofdwindstreken, vier in de tusschenwindstreken en een in het midden. Rondom den berg zijn voorzoover het gezicht reikt, krijgslieden verzameld, terwijl het luchtruim in deze teekening duidelijk uitkomt.

Om het jaartal te weten, dat met deze teekening bedoeld wordt, moet ik wijzen op de namen der dingen, zooals die opvolgend van rechts naar links in de teekening te zien zijn:

1. De ster boven den berg.
2. De negen potten brandende wierook, die op den berg staan.
3. De onbegroeide berg.
4. Het luchtruim, dat rondom de teekening te zien is.

Het woord krijgsmankomt als codewoord in den *tjandhra senkala* niet voor, zoodat ik veronderstel, dat met de verzamelde krijgslieden, te meer daar deze niet te tellen zijn, het eigenlijke doel van de teekening wordt aangeduid, namelijk het begin van den opstand.

Indien men nu de namen der vier genoemde dingen, waaruit de teekening bestaat, in den *tjandhra senkala* zoekt, zal men zien, dat uit deze teekening het jaartal 1970 der Javaansche tijdrekening is te lezen, zooals hieronder blijkt.

Kawi:	Gegana.	Bitsoe.	Naja.	Sasra.
Javaansch:	Awan awan.	Goenoeng kapadang.	Sanga.	Bintang.
Neder- landsch:	Luchtruim. (Het lucht- ruim en het vergezicht, dat vanden bergte zien is.)	Onbegroei- de berg, (rondom welken de krijgslie- den verza- meld zijn.)	Negen. (De negen pot- ten met wierook, die op den top van den berg staan.)	Ster. (De ster, die boven den bergte zien is.)
	0	7	9	1

De tweede teekening aan het slot van de voorspelling stelt voor een postloods, die zeer in verval en bouwval-
lig is, waarschijnlijk door de in de nabijheid geleverde
gevechten. In het dak ziet men een groot gat en in den
stal onder dit gat een plas regenwater. In den stal, waar-
van men negen stijlen kan zien, staat een mager paard
met den kop naar beneden. Hij kijkt naar den plas regen-
water.

In deze teekening, waaromheen een lijst is getrokken, val-
len voornamelijk in het oog:

1. De lijst, die rondom de teekening is getrokken.
2. De negen stijlen van den stal.
3. Het paard, dat in den stal staat.
4. De plas regenwater in den stal.

De woorden loods, gebouw, stalling en gat in een dak ko-
men als codewoorden in den *tjandhra senkala* niet voor,
zoodat deze dingen waarschijnlijk het algemeen verval na
den strijd moeten aanduiden. Uit de bovengemelde genum-
merde namen van de andere dingen in de teekening voor-
komende, kan men het jaartal 1974 lezen, zooals hieronder
blijkt. Ik moet den lezer echter nog opmerkzaam maken
op den plas regenwater in den stal, welke behalve als code-
woord „plas regenwater” nog den tijd aanduidt, waarop de
strijd zal eindigen, namelijk in den westmoesson, tusschen
21 December en 18 April of indien men de kenteringen,
waarin het ook regent, medetelt van 12 October tot 21 Juni.

Kawi:	Wah.	Koeda.	Naja.	Toenggal.
Javaansch:	Banjoe oed- dan oewis tiba.	Djaran.	Sanga.	Koempoel.
Neder- landsch:	Plas regen- water, (dat door het gat in het dak in den stal is gevallen.)	Paard, (dat in den stal staat.)	Negen. (De negen stijlen van den stal, die te zien zijn.)	Geheel. De lijst, die rondom de teekening is getrok- ken en het geheel om- vat.)
	4	7	9	1

De beide genoemde jaartallen kunnen niet zijn, die van de Christelijke tijdrekening, daar de voorspellingen beginnen met het jaar 1000 der Javaansche tijdrekening en Djojobojo geleefd heeft in de negende eeuw der Javaansche tijdrekening, zoodat de jaartallen, die in zijn voorspellingen door teekeningen zijn aangeduid, ongetwijfeld die der Javaansche tijdrekening moeten zijn.

De laatste voorspelling van Djojobojo luidt als volgt: „Honderd jaren *na* den *prang sabil*”, dus in het jaar 2074 der Javaansche tijdrekening „zal Java door vulkanische uitbarstingen verwoest worden, gedeeltelijk in zee verzinken en teruggebracht worden tot zijn oorspronkelijke gedaante, namelijk met Madoera medegerekend negen eilanden. De dag des oordeels (*hari kiamat*) zal voor duizenden aanbreken. Door middel van vuur en water zal worden rechtgesproken, de schuldigen zullen worden gestraft en de onschuldigen zullen gewroken worden.

Onder deze voorspelling is een kaart geteekend, waarop de negen eilanden zijn aangegeven. De teekening betee- kent hier blijkbaar geen jaartal en geeft alleen den vorm aan, die Java in het jaar 2074 zal krijgen, en waaruit tevens te zien is, het land, dat in zee zal wegzinken.

VERDEELEN OM TE HEERSCHEN.

Een arme *desa*-bewoner, Mektir genaamd, bezat niets anders dan een stukje *tegal*-grond, waarop hij een klein huisje had gezet. Het eigendommetje was buiten de *desa* gelegen. De grond was wel is waar klein, doch zeer vruchtbaar en werd door den eigenaar zoo goed verzorgd, dat hij van de opbrengst met zijn gezin, bestaande uit vrouw en twee kinderen kon leven. Rondom zijn grond had hij *pisang*-boomen geplant en binnen deze grenzen kweekte hij allerlei groenten en aardvruchten, die hij door zijn vrouw in de nabij gelegen *koeta* (stad) liet verkoopen; de opbrengst werd dan besteed voor den inkoop van allerlei levensbehoeften.

Op een morgen vond Mektir zijn tuin bezet door vier personen, een *santri* (leerling op een priesterschool), een *doekoen* (Inlandsch geneeskundige), een gewezen *pradjoerit* (politiesoldaat) en een *orang tani* (landbouwer), die van *desa* tot *desa* bedelend rondtrokken, om voor een tocht naar het heilige graf te Mekka, geld bijeen te brengen. Een ieder van hen was gemakkelijk te kennen aan zijn kleeding, welk beroep hij uitoefende. (Vroeger droeg een ieder naar zijn beroep een bijzondere kleeding of hoofdedksel). Ongegeneerd deden zij zich te goed aan een groote tros *pisang radja*, die reeds geel begon te worden.

„Wat doen jullie hier?” vroeg Mektir.

„Dat zie je toch wel”, antwoordde de *orang tani* lachend.

„Wij eten je lekkere *pisang* op.”

Daar de plundersaars vier in aantal waren, viel voor een enkel persoon niet aan te denken, hen te verjagen. De man woonde te eenzaam, om de *desa*-politie te hulp te kunnen roepen, te meer zijn vrouw en kinderen reeds vroeg naar de naburige *pasar* (markt) waren gegaan en bovendien wist hij wel, dat de *desa*-politie tegen dergelijke, voor een heilig doel rondtrekkende bedelaars niets deed en vooral voor een armen drommel niet gauw in de bres zou springen.

Zonder den *orang tani* antwoord te geven, wendde Mektir zich tot de drie anderen en hen met diepen eerbied groetend, zeide hij:

„Doorluchtige heeren, het is een groote eer voor mij u in mijn tuin te zien, maar zoudt gij zoo goed willen zijn, om mij te helpen, dien lompen *orang tani* weg te jagen, die niet in uw gezelschap past?”

De anderen, geveleid door die woorden, stemden er in toe, en de *orang tani* werd buiten den tuin gezet, wat niet zonder stompen en slaag afliep, zoodat hij dadelijk vertrok in de richting van de *desa*.

Mektir, liet de drie anderen een oogenblik dooreten, waarna hij zeide:

„O, edele heeren, wat verheugt het mij u bij mij te zien en met u te kunnen praten. Een *doekoen* en een *santri* — dat is de vereeniging van menschelijke en hemelsche wetenschap. Wat betreft den gewezen *pradjoerit* . . . maar ik geloof stellig, dat hij de rijpste *pisang* voor zich zelf neemt. Wat zal er dan overblijven voor mijn twee geleerde en geëerde gasten?”

De twee geleerden waren het met Mektir eens, dat de gewezen *pradjoerit* wel wat al te gulzig was en het beste voor zich nam en het kostte Mektir weinig moeite de twee geleerden tegen hem op te zetten en hen te verzoeken den gewezen *pradjoerit* te verwijderen, waarna deze gewezen dienaar des konings vrij hardhandig uit den tuin werd gezet. Ook hij vervolgde spoedig zijn weg.

Toen hij om den hoek van den weg verdwenen was, dacht Mektir een oogenblik na, hoe hij de twee andere boeven zou kunnen wegzenden.

Hij veinsde in den *doekoen* een ouden bekende te herkennen. „Wat!” riep hij, „zijt gij de *doekoen*, die mij tijdens een ziekte met je kruiden bijna hebt doen sterven?”

„Ik?” vroeg de *doekoen*. „Het is voor de eerste maal, dat ik je zie.”

„Neen je liegt, in allen gevalle was het een van je gelijken; van waar halen jullie de wijsheid, om iemand te

genezen; jullie zijn niets waard. Ik beroep mij op dezen heiligen man; is het niet waar, dat alleen de Hemel ons de gezondheid weer kan geven?"

"Dat mag wel zoo heeten," antwoordde de *dockoen*, „maar zonder medicijn geneest een zieke niet."

De *santri* mengde zich thans is het gesprek en gaf Mektir gelijk. Deze wist den *santri* op een slimme wijze tegen den *dockoen* op te zetten en ten slotte joegen zij beiden den *dockoen* den tuin uit, die geërgerd en beleedigd spoedig heenging.

Toen de *dockoen* uit het oog was verdwenen, dacht Mektir: „wat moet ik nu verzinnen, om dezen uitgehongerden menschenuitzuiger den tuin uit te krijgen". De komst van een kennis van hem, die eenige groenten wenschte te koopen, gaf hem moed, om den *santri* dadelijk op een barschen toon toe te voegen:

„Verbiedt de godsdienst niet het goed van anderen te nemen?"

„Dat is zoo, mijn zoon", antwoordde de *santri*.

„En waarom eet jij dan *pisang's*, die jou niet toebehooren?"

De *santri* wist daar geen antwoord op te geven en ziende, dat de binnengekomen kennis van Mektir hem alles behalve vriendelijk aankeek, stond hij spoedig op en maakte dat hij wegwam.

Zoo ontdeed de slimme *desa*-man zich van de vier plunders door den bekenden stelregel: „verdeelen om te heerschen", in toepassing te brengen.

HET ONTSTAAN VAN SALATIGA.

Sedert menschenheugenis bevonden zich even buiten de *desa* Tadjoe, gelegen op de helling van den berg Merbaboe, aan den oever van een kleine rivier, drie groote steenen; twee rechtopstaande van $4\frac{1}{2}$ voet hoog, 4 voet breed en $\frac{1}{2}$ voet dik, waarop de jaartallen 1360 en 1363

(zeer waarschijnlijk van de Javaansche tijdrekening) voor kwamen. Waarschijnlijk de jaartallen, waarop de bouw van een nabij gelegen tempel begonnen en beëindigd werd.

De beide steenen waren gedekt door een derden steen van 6 voet lang, $4\frac{1}{2}$ voet breed en $\frac{1}{2}$ voet dik, zoodat het geheel een poort vormde met een doorgang van 5 voet breed. Deze poort werd „*lawang selo tiga*” (poort van drie steenen) genoemd. Deze poort gaf toegang tot een heiligen tempel, die door talrijke menschen, zelfs van verre plaatsen, bezocht werd, om door bidden hun wenschen vervuld te krijgen.

Door ondervinding was men tot de wetenschap gekomen, dat de geuite wenschen steeds vervuld werden, indien de bezoekers bukkende door de poort gaande met uitgestrekte armen, de beide opstaande steenen konden aanraken. Sedert men tot deze wetenschap was gekomen, was het niet meer de tempel maar de poort, die vele vereerders trok. Ook gold die vereering niet meer de poort doch de steenen, zoodat het woord „*lawang*” (poort) langzamerhand in onbruik geraakte en men sprak sedert alleen van „*selo tiga*” (drie steenen.)

Ook de bezoekers namen belangrijk toe. Zij bleven soms in de nabijheid van de poort overnachten, zoodat het in de *desa* Tadjoech zeer onveilig werd, de *desa*-bewoners veel overlast van de bezoekers ondervonden en hierover zeer verbitterd waren.

Zij belegden een raad en besloten de poort af te breken en de steenen naar een afgelegen plaats over te brengen, als reden daarvoor aanvoerende, dat het de bedoeling van het Opperwezen niet kon geweest zijn, door deze heilige steenen ongeluk over de *desa* te brengen, zoodat die poort niet werkelijk heilig kon zijn, maar des duivels. Ook meenden zij, dat door het slechten van de poort, de bezoekers weder als voorheen in den tempel zouden bidden, om hun wenschen vervuld te krijgen, in stede van slechts een wensch te doen en daarna de armen in de poort uit te strekken.

Ten einde onaangenaamheden met de bezoekers te voorkomen, werd besloten, den bovensten steen zonder gerucht in één nacht naar elders over te brengen. Met de bewoners der naburige *desa's* werd afgesproken, dat zij den steen op de grens van hun *desa* van de bureu zouden overnemen en dan verder vervoeren.

Zoo geschiedde, totdat de steen nabij de *desa* Boetjoe door het breken der touwen op den grond viel en doormidden brak. Na het breken van den steen werd een onderaardsch gerommel gehoord; de dragers, hierdoor bevreesd geworden en meenende, dat het breken van den steen onheil voorspelde, lieten den steen aan den kant van den weg liggen en vluchtten naar hun *desa*.

Intusschen was de dageraad aangebroken. Een priester, die den vorigen dag in den tempel van Tadjoech gebeden en geofferd had en langs een andere *desa* naar zijn woonplaats Demak terugkeerde, was getuige van het vallen van den steen en hij hoorde ook het daarop gevolgd onderaardsch gerommel. Naderbij gekomen, herkende hij den steen van de poort van Tadjoech. Hij ging toen haastig terug naar Tadjoech, om den hooge priester van den tempel verslag te doen van hetgeen hij gezien en gehoord had.

Nadat de hooge priester de zaak onderzocht had, sprak hij den vloek uit over de *desa* Boetjoe, wier inwoners schuld hadden aan het breken van den steen. De twee helften deed hij oprichten en voegde uit naam van den Opperheer van het Heelal een derden steen er aan toe, welke hij „*selo kesandoengan*” (steen des aanstoots) noemde. Verder veranderde hij bij wijze van straf den naam der *desa* Boetjoe in dien van Selotiga. Bij zijn vloek voegde hij nog de bedreiging, dat de steen des aanstoots eerst dan zou verdwijnen, als Selotiga geheel verwoest zou zijn.

De uitgesproken vloek had het gevolg, dat het water in de rivier, die nabij Selotiga stroomde, bijna geheel opdroogde; de bedding der rivier zakte en er ontstond een groot gat, waarin het water zich verzamelde en onrein werd. Het ontstane meer werd later Rawa Pening genoemd.

Daar dit meer laag gelegen was, kon het water ervan niet gebruikt worden voor de bevoeiing der *sawah's*, waardoor deze afhankelijk werden van de vallende regens en minder opbrachten dan vroeger.

Het gevolg van een en ander was, dat de nijverheid en handel rondom Selotiga verminderde; de plaats werd door ziekte geteisterd, en de steen des aanstoots stichtte tweedracht onder de bewoners.

Na geruimen tijd van ellende verdwenen de twee stukken van den heiligen steen vanzelf en op onverklaarbare wijze, daar zij nergens werden teruggevonden. Men schreef de verdwijning der steenen toe aan de macht van het Opperwezen en meende daaruit te mogen zien, de opheffing van den vroeger door den hoogepriester van Tadjoe uitgesproken vloek.

Met een dankoffer werd deze gebeurtenis gevierd en daar er nu nog maar een steen aanwezig was, meenden de vergaderden, dat de naam Selotiga niet geschikt meer was voor de plaats, waarom deze naam andermaal veranderd werd in Salatiga (ten rechte Salahtiga d.i. drie verkeerbeden), waarmede bedoeld werden:

1e Het wegdragen en het breken van den steen, waardoor de rust van een heilige verstoord werd.

2e De vloek door den hoogepriester van Tadjoe over de *desa* Boetjoe uitgesproken, omdat geen mensch zijn naasten mag vervloeken en door den vloek ook onschuldigen getroffen werden.

3e Het in naam van den Opperheer van het Heelal oprichten van een steen des aanstoots, welke daad eigendunkelijk is geweest, daar het Opperwezen niet het kwaad maar het goede wenscht voor zijn schepselen.

Met de verdwijning der twee heilige steenen, scheen werkelijk de vloek, die op de *desa* rustte opgeheven, want nadien nam de welvaart der plaats zoo zeer toe, dat zij langzamerhand een *koeta* (stad) werd, doordat velen zich ter plaatse kwamen vestigen.

Dit is de geschiedenis van de *koeta* Salatiga.

HET SCHEPPINGSVERHAAL DER ANIMISTEN.

Het Animisme of de Natuurdienst was de allereerste godsdienst op Java, welke door de eerstkomende Arabieren op Java werd aangevuld met het begrip van een Opperwezen genaamd *Ridjaloe—'l—Ghahib*, op Java eenvoudig *Ghahib* genoemd. De leer van *Ridjaloe—'l—Ghahib* was, voor de invoering van den Islam, de godsdienst van de meeste Oostersche volken.

De bovenbedoelde legende is dus zeer waarschijnlijk van Arabischen oorsprong. Het laatste gedeelte van deze legende werd echter zeer waarschijnlijk eerst later er aan toegevoegd.

Toen *Ridjaloe—'l—Ghahib* den hemel, de hemellichamen en ook de aarde had geschapen, besloot Hij, na een geruimen tijd van voorbereiding, voor de bewoning der aarde, den mensch te scheppen.

Hij nam voor dit doel een weinig klei en kneedde deze tot een menschelijke gedaante. Toen nam hij een der door Hem geschapen geesten, om aan dit lichaam levensvatbaarheid te geven en plaatste hem in het hoofd der gedaante. Maar de gedaante van klei was zoo zwaar, dat de geest haar niet kon dragen; zij viel in stukken op den grond en daar de gedaante door den geest reeds bezielde was, werd elk brokje levend; zij verspreidden zich over de aarde en werden de gedrochtelijke kwade geesten, die de menschen later duivels noemden.

De Schepper, zich bedenkende, dat Hij vergeten had, aan de gekneeede gedaante de levenskracht te geven, die zij noodig had, om als stoffelijk mensch te kunnen leven, kneedde weder een gedaante van klei, beter dan de eerste en gaf aan die gedaante den mannelijken vorm en de kracht der drieëenheid, namelijk: de *lelemboetan* en de *adji* (d. i. het leven, het innerlijke of het gemoed;) de *joeni* en de *perwatek* (d. i. de wil sympathie of antipathie, het karakter of de geaardheid;) de *soekma* en de *juwa* (d. i. de geest

en de ziel.) Toen Hij de laatste eigenschappen aan de gedaante schonk, werd deze levend en de man was geschapen.

De Schepper verviel toen in gepeins en dacht: „Ik heb nu den man geschapen, maar alleen zal hij de aarde niet kunnen bevolken. Ik dien hem dus zijn *djodo* (gade) te geven, opdat de man zich kan verblijden in haar bezit.”

Toen de Schepper een gedaante wilde maken voor de vrouw, bemerkte Hij, dat al het voorhanden materiaal bij de schepping van den man en de eerste mislukte schepping was verbruikt. Na ernstig nadenken, wist de Schepper zich als volgt te behelpen, om een schoone gade te scheppen.

Hij nam de rondheid van de maan, de golvende beweging der slang, de omhelzende neiging van de slingerplanten, het sidderen van het gras, de slankheid van het riet, de geur der bloemen, de lichtheid en de beweeglijkheid van het blad, den blik van de ree, de vriendelijkheid en de vroolijkheid van een zonnestraal, de vlugheid van den wind, de tranen der wolken, de zachtheid van dons, de schrikachtigheid van een vogel, de zoetheid van honig, de ijdelheid van een pauw, de slankheid der zwaluw, de schoonheid van den diamant en het kirren van een tortelduif. Hij mengde al deze eigenschappen dooreen en vormde van deze samengestelde elementen een vrouwelijke gedaante, aan welke Hij de voorgemelde drie eigenschappen gaf. Toen zij levend werd, overtrof zij al Zijn schepselen in liefvalligheid en schoonheid. De Schepper verbond deze vrouw met den geschapen man, met last zich te vermenigvuldigen en de aarde te bevolken.

Eenige dagen later kwam de man tot *Ridjaloe—l—Ghahib* en zeide:

„Heer, de vrouw, die Gij mij gegeven hebt, vergiftigt mijn leven. Zij praat zonder ophouden, neemt al mijn tijd in beslag, klaagt zonder de minste oorzaak en is altijd ziek.”

Toen nam de Schepper de vrouw tot zich, om haar gade te slaan. Maar een week daarna kwam de man weder tot Hem en zeide:

„Heer, mijn leven is zeer eenzaam sedert Gij de vrouw terugnam. Zij placht voor mij te zingen en te dansen. Ik denk er steeds aan, hoe aardig zij mij kon aanzien en liefkoozen, hoe zij met mij speelde en zich tegen mij aanvlijde.”

Toen gaf de Schepper hem de vrouw terug.

Slechts drie dagen waren voorbijgegaan, toen de man zich weder bij den Schepper kwam beklagen.

„Heer” zeide hij, „ik begrijp de zaak niet, want als ik nadenk, dan voel ik, dat de vrouw mij meer ergernis dan vreugde bereidt. Ik smEEK U, mij van haar te bevrijden.”

Maar de Schepper zeide tot hem:

„Doe uw best, om in goede verstandhouding met uw vrouw te leven en haar te leiden, dan zal zij u gehoorzamen.”

Doch de man zeide hopeloos:

„Ik kan niet met haar samenleven.”

„Kunt gij dan zonder haar leven?” vroeg de Schepper.

Toen boog de man bekommerd het hoofd en zeide:

„Wee mij! Ik kan noch met haar, noch zonder haar leven.”

HET SCHEPPINGSVERHAAL DER BOEDDHISTEN.

Nadat drie elkander opvolgende menschenrassen onvolkomen geschapen en weder vernietigd waren, droeg *Brahma* de schepping van het vierde ras op aan *Wishnoe*; deze godheid daalde neder op de aarde en kneedde van klei een gedaante naar zijn evenbeeld. Toen hij hiermede gereed was, plaatste hij een der door *Brahma* geschapen geesten (*soekma*) en haar ziel (*jiwa*) in het lichaam, om aan dit het leven (*langeng*) te geven. Hij gelastte den geest plaats te nemen in het lichaam en daar te blijven, totdat dit door den dood weder zou vergaan, waarna de geest bij *Brahma* rekenschap moet geven van zijn doen en laten op de aarde, gedurende zijn leven aldaar.

Toen *Wishnoe* den geest in het lichaam plaatste, bleek aan het lichaam nog de adem (*prana*) te ontbreken, waarom het in stukken op den grond viel. De stukken van dit mislukte schepsel, die reeds door den geest bezielde waren, maakten van den duisteren nacht gebruik, zich naar alle windstreken te verspreiden en werden de aan *Brahma* rebelsche geesten,

Wishnoe, die zoo goed mogelijk de opdracht van *Brahma* wenschte uit te voeren, zag in, dat hij aan zijn schepsel, behalve een geest en een ziel, ook verschillende eigenschappen moest geven, zoodat de geest het lichaam kon besturen.

Hij kneedde voor de tweede maal een menschelijke gedaante van klei, beter dan de eerste, zoodat, toen hij den geest met de verschillende vereischte eigenschappen aan het lichaam schonk, dit een levend wezen werd. Aan dezen mensch gaf hij den naam van *Adina* (d.i. Adam of Begin. Jav. *Poerwaning-djan*).

Wishnoe plaatste Adam in een grooten lusthof en nam zelf plaats bij een groot meer, om over zijn schepping na te denken. In gepeins verzonken, bedacht hij zich, dat het niet genoeg was, een man geschapen te hebben, ook moest er een vrouw zijn, die door vermenigvuldiging de aarde kon bevolken. Uit zijn gepeins ontwaakt, zag *Wishnoe* bij het opkomen van de zon een prachtige *lotos*-bloem.

„Ik gaf aan den man, dien ik zoo even schiep”, dacht *Wishnoe* in zich zelve, „den mooisten vorm van al de scheepselen, doch ik zie nu in, dat de *lotos*-bloem de schoonste is. Hoezeer overtreft zij in schoonheid alle andere scheepselen. Hoe prachtig ontsluiten zich haar bladeren voor de stralen der opkomende zon, niets evenaart haar in liefelijkheid en schoonheid”.

Wederom geraakte *Wishnoe* in gepeins en opstaande dacht hij: „Ik moet nog een wezen scheppen voor den man, wat de *lotos* is voor de bloemen, opdat de man zich

verblijde in het bezit van een schoone levensgezellin", en *Wishnoe* sprak tot de *lotos*-bloem:

"Verander u in een schoone vrouw en verschijn voor mij". Op dit bevel trilde de watervlakte, de *lotos*-bloem verscheen in de gedaante van een schoone vrouw voor *Wishnoe* en de vrouw was geschapen.

Wishnoe was over zijn schepping verrukt, doch niet vol-daan, daar de in een vrouw veranderde *lotos*-bloem on-beweeglijk voor hem stond. Hij zag in, dat ook de vrouw al de eigenschappen van een levend wezen moest hebben. Hij sprak toen tot de geschapen vrouw:

"Gij waart tot nu toe de bloem van het meer, wees van af heden de bloem van het menschelijk geslacht. *Hewa* (d.i. Eva of moeder. Jav. *Kawa* of *Aboe Hawa*) zal uw naam zijn. Gij zult u vermenigvuldigen en gij zult zijn de moeder van uw geslacht. Spreek schoone bloem, hetgeen gij nog verlangt en het zal u gegeven worden".

En zacht als de ruischende wind sprak Eva:

"Heer, gij hebt mij tot een levend wezen gemaakt, welke woning wijst gij mij aan. Vergeet niet, dat nu elke wind-vlaag mij doet beven. Ik vrees thans de stormen, de re-gens, den bliksem en den donder, zelfs voor de warmte van de zon ben ik nu bang. Ik ben angstig voor de wilde dieren, die mij zullen verslinden. Welke woning bestemt gij voor mij, o! heer."

Wishnoe dacht na en antwoordde: „Wilt gij op den top van een berg wonen?"

„Heer, daar heerscht de koude, die vrees ik."

„Nu, dan zal ik midden in zee een paleis voor u bou-wen."

„Het stormt daar en in den oceaan zijn vele slangen en gedrochten, die vrees ik."

„Wilt gij dan een woning in het midden van de woestijn, ver van wilde dieren?"

„Neen heer! ook daar woeden de stormen van zand, waaronder ik bedolven zal worden".

„Nu, waar moet ik dan een woning voor u maken, wilt

gij het binnenste der aarde of het hart der rotsen bewonen, ver van het aardsch gewoel?"

„Het is daar zoo duister, heer."

Wishnoe zette zich neder op een steen en verviel in diep nadenken. Eva bleef wachtende voor hem staan. Inmiddels was de zon reeds opgekomen en schoot haar stralen over de watervlakte en over de boomen, alles prijkte met een glans van kleuren. De vogels zongen hun morgenlied.

Adam door het morgenrood verrukt, wandelde door den luthof en zag bij het meer gekomen, de vrouw, die door *Wishnoe* was geschapen. Hij was verrukt bij het aanschouwen van de lieve gedaante, die voor hem stond.

Bij het zien van Adam en zijn verwonderde blik, hield de *Wishnoe's* gelaat op en hij sprak tot Eva: „Liefelijk schepsel, nu heb ik een plaats gevonden, die uwer waardig is. Neem uw woning in het hart van den man", en tegelijkertijd gunde *Wishnoe* haar een blik in het hart van Adam.

Nauwelijks had Eva een blik geslagen in het hart van Adam, of zij werd beangst, sidderde en verbleekte. *Wishnoe* daarover verwonderd, vroeg haar: „Bloem in menschengedaante vreest gij ook het hart van den man?"

„O! heer", antwoordde Eva, „welk een woonplaats wijst gij mij aan. In dit eene hart ontwaar ik de koude der bergtoppen, de stormen van den oceaan, de orkanen der woestijn, de duisternis der grotten en de begeerte van het woeste dier en daarom ben ik bang."

Toen sprak de groote en wijze *Wishnoe*:

„Vrees niet; bloem in menschengedaante. Zoo er koude is in Adam's hart, zult gij dat door uw adem verwarmen. Vindt gij daarin diepe wateren, zoo wees hun parel. Ziet gij stormen opkomen, zoo verdrijf die door uw liefalligheid. Aanschouwt gij kale rotsen, zoo zaai daarop de bloemen des geluks en indien gij donkere holen ontdekt, zoo wees dan de zonnestraal, die licht in de duisternis brengt".

En toen Adam zag, dat Eva nog angstig bleef, sprak ook hij tot haar: „Ja, doe dat, liefelijk schepsel, kies voortaan

uw plaats in mijn hart en wordt de moeder op de aarde".

Eva verrukt over de mannelijke gestalte van Adam, bedacht zich nog slechts een oogenblik en gleed toen in zijn armen.

Wishnoe ziende, dat zijn schepping volkomen was gelukt, verliet de aarde, om aan *Brahma* verslag te doen van de ontvangen opdracht. *Brahma* vernemende, dat de eerste schepping van den sterfelijken mensch mislukt was en vreezende, dat de rebelsche geesten zijn schepselen zouden benijden, riep deze tot zich en stelde hen aan tot engelen van den hemel (*swarga*).

Deze legende, die ik hier heb vermeld als tegenstelling van de voorvermelde legende, komt voor op bladzijde 109—111 van het eerste deel van „De Javaansche Geestenwereld", vijfde druk.

DE UITVINDING VAN HET JAVAANSCH ALPHABET.

Toen de eerste Hindoesche Brahmanen op Java kwamen (omstreeks 50 jaren na Christus), stichtten zij aan het zeestrand ten westen van Java, toen Poeloe Jawi genaamd, de *desa* Banten (gelegen in de tegenwoordige residentie Bantam nabij Serang) en kozen zich een vorst, genaamd Astina.

De vrouw van den eersten vorst van deze volksplanting, welke later de bevolking werd van het rijk van Padjadjaran, heette Bramani-wati. Uit haar werd geboren een zoon, genaamd Tritroestho. Deze zoon ging als jongeling naar Dekhan (kust van Coromandel) om daar den vorst Saliwahana te dienen en den eeredienst van *Boeddha*, ook *Saka* genaamd, te leeren en zich de geheimen van dezen godsdienst eigen te maken.

Toen hij gewijd was als priester van den eeredienst van *Boeddha*, nam hij den naam aan van Adji (Hadji) Saka,

(d. i. priester van den eeredienst, of *Saka* van *Boeddha*). Hij vroeg en verkreeg van zijn vorst vergunning, om met een volksplanting naar Java te gaan, om daar den godsdienst van *Boeddha* te vestigen.

Als punt van vestiging koos hij het midden van Midden-Java en landde met zijn lieden aan de Noordkust bij de monding van een rivier, waar later de *desa* Waroe gesticht werd, gelegen nabij de *koeta* Rembang. (De landing had plaats op den 14en Maart van het jaar 78 na Christus). Hier liet hij een klein gedeelte zijner volksplanting achter, om de *sampang's* te bewaken.

Vóór zijn vertrek van de landingsplaats, voerde Adji Saka de tijdrekening in, die destijds in Dekhan in gebruik was, en beschouwde den dag zijner landing op Java als de eerste dag van het eerste jaar der door hem ingevoerde tijdrekening.

Met de overige menschen zijner volksplanting begaf hij zich allereerst naar een nabij gelegen berg, later Goenoeng Kendeng genaamd, om den omtrek te verkennen. Alles was toen nog woest en begroeid met zwaar bosch; in de verte ontwaarde Adji Saka een open plek. Hij nam zich voor, daarheen te trekken, doch vreezende met veel moeilijkheden te kampen te hebben, liet hij zijn medegebrachte goederen op den Goenoeng Kendeng achter, onder bewaking van zijn trouwen bediende, genaamd Sembodo. Ter zijner verdediging tegen wilde dieren, gaf Adji Saka hem zijn eigen wapen, met last dat aan niemand af te staan en het aan hemzelf terug te geven.

Na de windstreek bepaald te hebben, waarin de open plek gelegen was, ging hij met zijn volksplanting, een weg kappende, in de richting van de open plek.

Ter plaatse aangekomen, liet Adji Saka een *desa* bouwen, aan welke hij den naam gaf van Blora. Na alles geregeld te hebben, stichtte hij het rijk van Medang bijgenaamd Kamoelan, (volgens andere legenden Mendang bijgenaamd Kamoelahan) en liet zich uitroepen als vorst van Medang.

Later verplaatste hij de hoofdplaats van het rijk van Medang naar een plaats, door hem Poerwodadi (Grobogan) genoemd, gelegen niet ver van de *desa* Blora.

(Volgens andere legenden bestond bij de komst van Adji Saka op Java het rijk van Medang reeds. Hij veroverde met zijn volksplanting dit rijk, doodde den vorst, liet zich uitroepen als vorst van Medang en verlegde de hoofdplaats van Blora naar Poerwodadi).

Eenige dagen na zijn aankomst ter plaatse thans Blora genaamd, herinnerde Adji Saka zich, dat hij zijn bediende Sembodo op den Goenoeng Kendeng had achtergelaten, om op zijn medegebrachte goederen te passen. Daar hij deze goederen nog niet noodig had, daarentegen zijn wapen, dat hij aan Sembodo voor diens verdediging had gegeven, erg miste, omdat hij aan dat wapen zeer gehecht was, gaf hij aan zijn tweeden bediende, Doro genaamd, een ander wapen, met last dat aan Sembodo te geven en zijn eigen wapen terug te brengen.

Toen Doro op de plaats kwam, waar Sembodo nog steeds wachtte, weigerde deze het wapen van Adji Saka af te geven en zeide aan Doro, dat zijn meester hem uitdrukkelijk gelast had, zijn wapen alleen aan hemzelf terug te geven. Doro antwoordde, dat Adji Saka hem gelast had, aan Sembodo een ander wapen te geven en zijn wapen aan hem terug te brengen. Sembodo stelde toen aan Doro voor, hem als waker te vervangen, opdat hij aan den last van zijn meester kon voldoen, door zelf het wapen te brengen. Doro weigerde echter, daar dit in strijd zou zijn, met den last door hem ontvangen en daar beiden wenschten te voldoen aan de hun gegeven opdracht, kregen zij twist en begonnen om het bezit van het wapen te vechten. Daar zij even moedig en even sterk waren, verwondden zij elkaar doodelijk.

Daar de Goenoeng Kendeng slechts eenige uren gaans van Blora is gelegen en Doro binnen den tijd, dat hij terug kon zijn, nog niet was teruggekeerd, herinnerde Adji Saka zich den last aan Sembodo gegeven, om zijn wapen

onder geen voorwendsel aan een ander af te geven. De trouw van beide bedienden kennende, spoedde hij zich naar den Goenoeng Kendeng, om een twist tusschen hen te voorkomen. Aangekomen op de plaats, waar hij Sembodo had achtergelaten, vond hij zijn beide bedienden badende in hun bloed op den grond liggen. Nadat hij de reden van hun twist van beiden vernomen had, stierven zij.

Adji Saka had diep berouw, aan beide bedienden tegenstrijdige bevelen te hebben gegeven. Bedroefd zat hij neder bij de lijken en verviel in gepeins. Ter herinnering aan zijn eerste bevel als vorst, dat zulke noodlottige gevolgen had gehad, sneed hij in den bast van den boom, waaronder de lijken lagen in het kort de geschiedenis van het gebeurde als volgt: *Hana tjaraka, data sawala, padha djajanja, maga bathanga*. (Er waren gezanten, deze kregen twist, gelijk was hun moed, ten slotte werden zij lijken.)

Toen Adji Saka klaar was, herlas hij zijn inscriptie en het viel hem toen op, dat alle klanken daarin vertegenwoordigd waren. Om zich daarvan te overtuigen, sprak hij luid elke lettergreep van elken zin afzonderlijk uit als: *ha, na, tja, ra, ka, da, ta, sa, wa, la, pa, dha, dja, ja, nja, ma, ga, ba, tha, nga*.

Na eenig nadenken, nam hij zich voor, deze lettergrepen te bezigen voor het alphabet van de Javaansche taal, als een herinnering aan zijn trouwe gezanten.

DE POENTIANAK.

Reeds lang geleden waren er drie zusters, de een nog mooier dan de ander, maar de jongste was door haar sierlijke gestalte de mooiste.

Op een zekeren dag zaten de drie zusters onder een *pinang-sinagar*-palm elkaars hoofdhaar te reinigen. De jongste, die reeds gehuwd was en zich in een gezegenden toestand bevond, was de achterste.

Terwijl zij met reinigen bezig waren, viel een *pinang-*

noot naar beneden en trof de jongste, die voorovergebogen zat, het beneden gedeelte van haar rug zoozeer, dat er een diepe wond ontstond, tengevolge waarvan zij een miskraam kreeg en een dood kindje baarde, terwijl het gat in haar rug door de bevalling grooter en met haar schaamdeel één cylindervormige opening werd, tengevolge waarvan zij stierf.

Wegens de spijt en ontevredenheid, die haar geest gevoelde, omdat zij haar bestemming als moeder niet bereikt had, werd deze een spook, die de gedaante had, zooals de overledene het laatst als mensch was, namelijk: zeer lief van gelaat met een sierlijke houding en lang haar, doch met een cylindervormige opening in de plaats van een schaamdeel.

Jaloersch op jonge vrouwen, die moeder worden, tracht zij sedert in deze te varen, hen te dooden en het kind te doen verdwijnen, waarom zij den naam kreeg van „*Poentianak*” (doen verdwijnen van kinderen).

Ook alleen loopende mannen tracht zij te verleiden en door een schriel gelach de aandacht van deze op haar te vestigen, waarom zij den bijnaam kreeg van „*Soendel bolong*”, (publieke vrouw met een schaamdeel dat door en door het lichaam gaat). Haar ontmoeting heeft echter voor deze steeds zware ziekte ten gevolge. Mannen, die haar niet vreesden, hebben haar bij haar lang haar gegrepen en haar, onder bedreiging van niet meer los te laten, beloften afgeperst, die zij trouw is nagekomen; doch sedert is zij voorzichtiger en vertoont zich in een gedaante van een vogel of klein viervoetig dier.

Vrouwen vinden bescherming tegen de *Poentianak* door een scherp wapen en een *pinang*-noot bij de kraamplaats te leggen en een *haloe* (rijststamper) voor de deur te plaatsen. Voor een wapen en een *pinang*-noot is zij bang, terwijl het geluid, dat bij het rijststampen gehoord wordt, haar onaangenaam is, daarom stampen vrouwen indien vermoed wordt, dat de *Poentianak* in de *desa* is geslopen op de rijstblokken (*loempang*) en maken daarbij veel geraas.

HET ONTSTAAN VAN DEN BERG TANGKOECHAN PRAHOE.

In den overouden tijd troonde er te Galoeh (de hoofdplaats van het rijk Pakoean Padjadjaran, gelegen ter plaatse waar thans de *pasar* Bogor te Buitenzorg is) een vorst, die een zeer mooie dochter had, Daiang-Soembi genaamd. Zij was zeer klein en tenger gebouwd, zacht, liefvallig en zeer vroom. Nauwelijks den huwbaren leeftijd bereikt hebbende, trouwde zij en schonk haar man een zoon, die zij Sang-Koeriang noemde.

Toen deze zoon een jongeling was geworden, was Daiang-Soembi nog even schoon als toen zij nog een meisje was, haar gelaat was zelfs mooier geworden en menscheef haar een buitengewone gave en kracht toe.

De buitengewone gaven, die de moeder bezat, had zij ook aan haar zoon geschonken. Nauwelijks een jongeling, toog hij reeds op jacht, menig tijger legde hij eigenhandig neer en nimmer werd hij gekwetst. Zijn dapperheid evenaarde soms aan een dolle drift en met leede oogen zag de zachte en liefvallige moeder naar haar woesten zoon.

Zij vermaande hem, om zijn moed en drift te beteugelen, daar eenmaal, zoo voorspelde zij haar zoon, deze aanleiding zou zijn tot zijn dood, doch Sang-Koeriang luisterde niet naar zijn moeder; hij kreeg zelfs eens twist met haar en toen hij andermaal driftig optrad, wapende de anders zoo zachte moeder zich met een *tjentong* (houten rijtschepper) en sloeg daarmede haar zoon op het hoofd, waardoor hij ernstig verwond werd.

Sang-Koeriang voelde vrees voor zijn moeder wegens haar buitengewone kracht en begaafdheid en beducht voor een ernstiger twist, vroeg hij haar verlof om te reizen en een voor hem geschikte vrouw te zoeken. Zij verleende niet alleen daartoe haar toestemming, maar gaf hem ook

haar ring, met last geen andere te trouwen, dan de vrouw, wier derde vinger in den ring zou passen.

Sang-Koeriang ging op reis en trok heel Poeloe Jawi (Java) rond, levende van de jacht, doch nergens vond hij een geschikte vrouw, wier derde vinger in den ring paste.

Door zijn groote moed en kracht had hij langzamerhand een grooten aanhang verworven. Na vele rondzwervingen kwam hij ten laatste met zijn volgelingen in een rijk, waar de vorst zonder nakomelingen overleden was, waarom men hem wegens zijn groote kracht en moed de opperheerschappij aanbood, welke hij gaarne aanvaarde, waarna Sang-Koeriang tot vorst werd uitgeroepen.

Intusschen was zijn moeder Daiang-Soembi weduwe geworden en verhuisd naar de *desa* later Penganten genoemd, gelegen op den Goenoeng Penganten, welke berg ook later dezen naam ontving, waar zij stil en rustig haar verder leven wenschte door te brengen. Hoewel reeds bejaard, was zij nog niets veranderd en iedereen roemde haar schoonheid en bevalligheid.

De behoefte aan een gemalin voelde Sang-Koeriang, toen hij vorst was geworden, meer dan vroeger en na in zijn rijk alles geregeld te hebben, vervolgde hij met een groot en goed uitgerust leger, voorzien van levensmiddelen voor geruimen tijd, zijn tocht om een gemalin te zoeken.

Gekomen nabij den Goenoeng Penganten, vernam hij, dat zich daar een schoone, jonge weduwe van vorstelijke afkomst had gevestigd. Hij gelastte zijn troepen, aan den voet van den Goenoeng Penganten een kamp op te slaan, waarna hij naar de *desa* ging, om de schoone weduwe te ontmoeten.

Toen hij haar zag, werd hij reeds verliefd op haar en den ring, die zijn moeder hem gegeven had, uit zijn gordel nemende, wilde hij dien passen aan den derden vinger der schoone weduwe, doch zoodra had Daiang-Soembi den ring gezien, of zij schrok geweldig, daar zij den ring herkende als dien, welke zij aan haar zoon had geschonken, doch beducht voor de macht van den vorst, bedwong zij

zich en liet den ring gewillig aan haar vinger steken.

Vorst Sang-Koeriang verheugd, dat de ring juist paste, vroeg haar ten huwelijk, niet wetende, dat de schoone weduwe zijn moeder was. Daiang-Soembi beducht, dat zij bij weigering door den vorst ontvoerd zou worden en hoop koesterende, dat haar zoon den ring aan den vorst had geschonken, stemde er in toe, zijn vrouw te worden. Zij gaf den vorst verder te kennen, dat zij na reiniging van des vorsten hoofd, volgens een oud gebruik, een wensch zou doen voor de huwelijksche voorwaarden, aan welken wensch de vorst, volgens voorbedoeld gebruik, verplicht was te voldoen, alvorens het huwelijk gesloten kon worden.

De dag voor de hoofdreiniging bepaald, brak aan en Daiang-Soembi wilde daarmede beginnen, doch nauwelijks had de vorst zijn hoofd ontbloot, of zij schrok andermaal geweldig. Een lidteeken aan des vorsten hoofd herinnerde haar aan de wond, die zij haar zoon met een *tjentong* had toegebracht, zij wist nu zeker, dat de vorst haar zoon was, waardoor haar illusie, dat haar zoon den ring aan den vorst had geschonken, vervloog.

Zij overwoog toen, dat zij niet de vrouw van haar zoon kon worden en dat zij een huwelijk moest verhinderen. Den woesten aard van haar zoon kennende en vreezende door hem niet geloofd te worden, was zij bevreesd hem dit te zeggen. Zij wist zich te beheerschen en na de hoofdreiniging sprak zij een wensch uit, die volgens mensche-lijke berekening niet vervuld kon worden. Zij wenschte namelijk, dat in één nacht van zonsondergang tot zonsopgang in de rivier Tjitaroem een dam zou worden gelegd, waardoor het water van deze rivier in het meer, later Bandoeng genoemd, zou vloeien en dit bevaarbaar zou worden en dat de vorst haar des morgens met een groote *prahoe*, voldoende om zijn leger daarop te kunnen inschepen en welke *prahoe* in één nacht gemaakt moest worden, zou afhalen. Het bruidsmal moest dan aan boord worden bereid en gereed gezet.

De aanwezigen ontstelden van dezen wensch en zagen daarin een afwijzing van den machtigen vorst, doch voor

den vorst Sang-Koeriang was niets onmogelijk. Hij antwoordde haar, dat hij na zonsondergang een begin zou maken, om aan haar wensch te voldoen en dat hij haar den volgenden ochtend bij zonsopgang van den Goenoeng Penganten zou komen afhalen.

Vorst Sang-Koeriang nam dadelijk maatregelen, om na zonsondergang een aanvang te kunnen maken, om gevolg te geven aan den wensch van zijn bruid. Een gedeelte van zijn groot leger deed hij bijeenkomen aan de oevers van de rivier Tjitaroem, op een plaats waar zij het smalst was, met last haar na zonsondergang af te dammen en wel zoodanig, dat het water in het meer van Bandoeng zou vloeien en dit vóór middernacht bevaarbaar zou zijn. Een ander gedeelte van zijn leger deed hij verzamelen nabij een *lambitang*-bosch, met last na zonsondergang dadelijk een begin te maken, met het vellen van boomen, het splijten van het hout en het brengen in de nabijheid, waar de *prahoe* zou gebouwd worden. Het bouwen van de *prahoe* droeg hij op aan een ander gedeelte van zijn leger. De vrouwen zijner soldaten droeg hij op, alles in te koopen, hetgeen noodig zou zijn voor het bruidsmaal, alsmede het bereiden van dit maal, waarmede een aanvang moest gemaakt, worden, zoodra de kiel en bodem der *prahoe* gelegd zouden zijn. Op poene van een zware straf moesten deze afdeelingen van zijn leger zorg dragen, dat alles te middernacht gereed zou zijn, waarna de inscheping zou plaats hebben.

Nauwelijks was de zon ondergegaan, of Daiang-Soembi hoorde een groot geraas, dat het afdammen van de Tjitaroem-rivier, het vellen van de boomen en het maken der *prahoe* veroorzaakte en het was nauwelijks middernacht, toen het meer van Bandoeng een bevaarbaar water was geworden, waarop de groote *prahoe* dobberde, wachtende op het inschepen van het leger en van den vorst met zijn gevolg.

Angstig sloeg het hart van Daiang-Soembi, toen zij bemerkte, dat aan haar wensch toch voldaan zou worden,

doch er moesten nog eenige uren verloopen, voordat de groote, logge *prahoe* zou kunnen landen aan den voet van den Goenoeng Penganten. Vlug gaat zij naar een haar bekenden, heiligen *soerjadjaja*-boom en bidt den god *Sanghiang Tikoro*, die daar zijn verblijfplaats had, haar te helpen. Na haar verzoek gedaan te hebben, kreeg zij de ingeving, om drie bladeren van den heiligen boom in de Tjitaroem-rivier te werpen nabij den dam. Zij deed dit. Daar de dam van steenen was gemaakt en het water nog een weining door de openingen tusschen de steenen door drong, gingen ook de drie bladeren door die kleine openingen heen en maakten weldra een groot gat, daar de steenen, die door de bladeren werden aangeraakt, met deze medegingen, met geweld uit den dam werden gedrongen en zich achter den dam in de bedding der rivier verspreiden, waardoor het water met bruischend geweld door de opening stroomde en over de verspreide steenen als het ware in den wind verstoof (*iloet*.)

De bladeren hadden een opening door den dam gemaakt gelijk een grot. De ontstane grot werd later naar den heilige, die zijn hulp daartoe verleend had, *Sanghiang Tikoro* genoemd, terwijl het achterste gedeelte van de grot, waar het water met geweld uit de grot wordt gedrongen, over de groote steenen in de bedding der rivier verstuift en een grootsche waterval vormt, *Sanghiang Iloet* werd genoemd.

Toen de groote *prahoe* van den vorst *Sang-Koeriang* ter plaatse was gekomen, waar thans de berg *Tangkoeban Prahoe* staat, was het water reeds zoodanig gezakt, dat de *prahoe* kantelde met de kiel naar boven en de opvarende zoodanig waren opgesloten, dat zij allen omkwamen.

Het nageslacht heeft aan deze legende nog het volgende toegevoegd.

De omgekantelde *prahoe* van den vorst *Sang-Koeriang* veranderde de godheid *Sanghiang Tikoro* in een berg, welke later *Tangkoeban Prahoe* (omgekeerde *prahoe*) werd genoemd; van den mast der *prahoe*, die bij het kantelen

brak, maakte hij den Toenggoel; van het groote kapmes van Sang-Koeriang maakte hij den Koedjang-Koedjangan; van de takken der boomen en het afval van het hout, dat voor het maken der *prahoe* was gebezigd, deed hij voortkomen den Boerangrang; de mik, waarop de *prahoe* gebouwd was, veranderde hij in den Boekit-Tjagak; van den grooten koek, die bestemd was voor het bruidsmaal, maakte hij den Goenoeng-Wangi; de mand, waarin de rijst voor de soldaten werd gestoomd, veranderde hij in den Goenoeng—Koekoesan; uit den pot, die gebruikt werd, om het bruidsmaal te koken, deed hij voortkomen den Tjinta-Teih; van het vuur, dat gediend had voor het bereiden van het eten, maakte hij den krater van den berg Tangkoeban Prahoe; Sang-Koeriang stelde hij aan als beheerder van den krater; terwijl zijn soldaten de monsters werden, die genoemden krater nu en dan doen brullen en beven.

Daiang-Soembi had berouw, haar zoon en zooveel menschenlevens opgeofferd te hebben; zij sprong in den krater van den Tangkoeban Prahoe en werd met haar zoon Sang-Koeriang vereenigd. Sedert braakt deze krater van spijt nu en dan vuur uit, waarom hij Kawa-Ratoe werd genoemd.

Verder werd het meer, dat oorspronkelijk niet diep was, doch door de afdamming van de Tjitaroem-rivier, bevaarbaar werd gemaakt. Bandoeng (dam) genoemd. De Goenoeng Penganten werd (zooals reeds gemeld) later aldus genoemd, omdat van dezen berg de bruid Daiang-Soembi zou worden afgehaald. De drie bladeren van den heiligen *soerjadjaja*-boom, welke de opening in den dam maakten, veranderden in een godheid, *Sanghiang Iloet* genaamd, die sedert de grot, die naar den heilige *Sanghiang Tikoro* werd genoemd, bewaakt.

Van deze legende zijn er vele lezingen; in een van deze wordt gezegd, dat de vader van Sang-Koeriang een hond was; waarschijnlijk is daarom in bovengemelde lezing de naam van den vader niet gemeld. Verder, dat volgens het geloof van de *Oerang Kalang* (heidenen) bij het

overlijden van den vader-hond, de weduwe de vrouw wordt van haar zoon, waarom Daiang-Soembi de vrouw werd van Sang-Koeriang, uit welke vereeniging de *Oerang Prijangan* (later verbasterd in Preanger) zijn voortgekomen. (Zie beschrijving van het geloof van de *Oerang Kalang*, voorkomende op bladzijde 111 en 112 van het eerste deel van den vijfden druk van „De Javaansche Geestenwereld“.)

In een andere lezing wordt gezegd, dat het Sang-Koeriang gelukte te voldoen aan den wensch van zijn bruid en Daiang-Soembi verzwijgende, dat zij zijn moeder was, de vrouw werd van haar zoon, waarom hun nageslacht —de bewoners van de vlakte van Bandoeng—vervloekt zouden zijn.

Van deze drie lezingen heb ik de bovengemelde gekozen, omdat zij mij werd verteld door den *djoeroekoentji* van de *pasangrahan*, gebouwd nabij de warme bron Tjisambang, gelegen in het district Radjamandala der Residentie Preanger-Regentschappen, in de nabijheid van welke *pasangrahan* de grot Sanghiang Tikoro gelegen is.

HET SCHEPPINGSVERHAAL DER BRAHMANEN.

De Brahmanen op Java hebben in hun theogonie het volgende verhaal van de schepping der menschen.

Na de mislukte scheppingen door de *Petri's*, (engelen, die drie achtereenvolgende geslachten onvoldoende geschapen hadden) besloot *Brahma* den mensch zelf te scheppen.

Hij bracht uit zijn lippen een menschelijken zoon voort, *Brahmana* genaamd, dat is priester, aan wien hij de vier *Weda's* schonk, welke de vier woorden zijn van zijn vier monden, met last om hetgeen in deze goddelijke boeken voorkomt, den menschen te onderwijzen.

Brahmana gaf zich aan het kluizenaarsleven over, doch daar hij blootstond aan de aanvallen der wilde dieren, wel-

ke de wouden bevolkten, bad hij zijn vader, hem te hulp te willen komen. Aanstonds schiep *Brahma* uit zijn rechterarm een tweeden zoon, *Kshatrja* genaamd, dat is krijgsman en uit zijn linkerarm een vrouw *Kshatrjani*, die hij hem tot vrouw gaf.

Daar echter *Kshatrja* al zijn tijd aan de verdediging zijns broeders moest besteden, verwekte *Brahma* uit zijn rechterdij een derden zoon, *Waisja* en uit zijn linkerdij diens vrouw *Waisjani*, welke beide hij opdroeg, zich aan den landbouw, de ambachten en den handel te wijden. En daar de laatsten al hun opgelegde werk niet konden volbrengen, schiep *Brahma*, om zijn werk te voltooien, uit zijn rechtervoet een vierden zoon *Soedra* en uit zijn linkervoet een dochter *Soedrani*, met welke hij hem verbond, opdat beiden zich met den slaafschen arbeid zouden bezighouden.

Brahmana alleen had geen gezellin ontvangen; hij beklagde zich bij zijn schepper over deze uitsluiting, die hij voor onbillijk hield. Te vergeefs bracht *Brahma* hem onder het oog, dat hij was voortgebracht voor het onderwijs, het gebed en den eeredienst en dat hij zich alzoo moest vrij houden van alle aardsche banden, welke hem van zijn strenge plichten konden afhouden. *Brahmana* bleef niettemin aanhouden. Over diens tegenstand verbitterd, gaf *Brahma* hem tot straf een dochter van het vervloekte ras der reuzen. (Dat waren de menschen van het derde ras, die onvoldoende geschapen en volgens andere legenden dertien vadem lang waren.)

Uit deze vier paren kwamen de vier kasten: de *Brahmanen*, de *Kshatrjas*, de *Waisjas* en de *Soedras* voort, welke door haar vermenigvuldiging de aarde bevolkt hebben.

Deze legende komt voor op bladzijde 108 en 109 van het eerste deel van den vijfden druk van „De Javaansche Geestenwereld”.

„MANIK-MAIJA.”

Het scheppingsverhaal der Parsi op Java.

Bij de Tenggerezen, oorspronkelijk de Hindoesche Parsi of Parsen, noteerde ik de volgende legende betreffende de schepping van het heelal en van den mensch; zij is wel de merkwaardigste van de vele scheppingsverhalen, die uit de vermengde en verwarde begrippen van de vier godsdiensten, die op Java bestaan, hun oorsprong hebben.

Ik kan deze legende hier niet in haar geheel vermelden, daar zij ook de schepping der goden en andere wezens vermeldt, waarom ik mij bepaald heb, bij het verhaal van de schepping van den mensch. Zij, die het vervolg van deze legende willen lezen, vermeldende de namen en werkring van de door *Manik* en *Maja* geschapen goden en andere wezens, vinden dit vermeld op bladzijde 130–134 van het eerste deel van den vijfden druk van „De Javaansche Geestenwereld”, onder den titel van „De godenleer der Parsi op Java”.

Van de legende, die hieronder vermeld wordt en *Manik*—*Maja* wordt genoemd, bestaan vele lezingen, die alle zeer verschillen. Ook wordt de titel van deze legende wel eens gebruikt voor andere legenden, waarschijnlijk omdat de *Manik*—*Maja* de oudste en interessantste legende is. Zoo kreeg ik eens ter inzage een met Javaansche karakters gedrukte legende uit den Brahmaanschen godsdienst, vermeldende de schepping der wereld en van de goden door *Brahma*, welke legende ook den titel droeg van „*Manik*—*Maja*” in stede van „*Shatapatha Brahmana*” zooals de naam van die legende is.

De ondervermelde verkorte lezing is volgens mijn zegsman de ware, die in de theogonie der Parsi op Java voorkomt.

* *

In den beginne schiep *Poeman*, (ook genaamd *Paoeman*, *Maha Koevasa* of *Maha Tinggi*, de God der Parsi op Java) door de kracht zijner gedachten en van zijn wil de on-

eindige ruimte, den hemel, den tijd, de etherische stof en het levensbeginsel en voorzag de stof van elementen, krachten, machten en vermogens voor de besturing en instandhouding van alles, dat door de stof en het levensbeginsel zou worden voortgebracht. Door vermenging van de stof en het levensbeginsel, ontstond er een ontzaglijke groote en lichtgevende bol, de zon, die het heelal verlichtte. Door groote beroeringen op de zon, werd zij verbrokkeld en deze brokken werden kleine sterren, planeten, en andere hemellichamen en ook de aarde.

Toen door meerdere beroeringen op de groote zon, het heelal als het ware met sterren en planeten bezaaid was, schiep *Poeman* één god en één godin, namelijk: *Manik*, de god van het mannelijk beginsel, het licht en de vertegenwoordiger van het goede en *Maja*, de godin van het vrouwelijk beginsel, de duisternis en de vertegenwoordigster van het kwaad. Aan deze twee wezens droeg *Poeman* de verdere schepping op. Verder schiep Hij een derde godheid en wel *Krettika*, aan wie Hij opdroeg de bemiddelbaar te zijn tusschen het goede en het kwade beginsel.

Manik zijn taak aanvangende, schiep voor het beheer der hemellichamen en de aarde tal van wezens van het goede beginsel. *Maja* deed hetzelfde en schiep nog meer wezens van het kwade beginsel, als tegenstelling van de wezens door *Manik* geschapen.

Gedurende de wording der aarde hadden in elke groote eeuw van 108000 zonnejaren door den invloed van de zon en de natuurkrachten veranderingen plaats op haar oppervlakte. In de eerste 500 groote eeuwen verkeerde de aarde in een gloeiende, doorschijnende massa; de vorming van mineralen en metalen hadden plaats en door de inwerking van de zon en de stof werd de massa dikker, waardoor er een korst ontstond, welke harder en harder werd en ten laatste begon af te koelen.

Door deze afkoeling werden de dampen, die zich boven de aarde gevormd hadden, vloeibaar en stortten zich als regen op de aarde. Daar de korst der aarde toen nog niet

geheel was afgekoeld, verdampten de vallende regens dadelijk, waardoor het bleef regenen en de oppervlakte der aarde met lauw water bedekt werd.

In de volgende 500 groote eeuwen hadden groote beroeringen in de aarde plaats. De aarde, van binnen nog een gloeiende massa, werd beïnvloed door het instroomend water, waardoor geweldige gassen werden gevormd, die de oppervlakte der aarde deden scheuren. Uit de spleten ontsnapten geweldige zwaveldampen, die de onweerswolken, den bliksem en den donder deden ontstaan. Een deel der aarde werd door de geweldige uitbarsting, die daarop volgde, in het luchtruim geslingerd en werd de maan.

Door deze beroeringen werd de aarde spoediger afgekoeld, het water, dat haar bedekte, kwam door de uitbarsting in een kokenden toestand, werd langzaam koud en liet een bezinksel achter, dat de korst der aarde overal bedekte. Het water drong door de gevormde spleten in de korst der aarde, waardoor de bronnen ontstonden.

Toen na voorbedoelde duizend groote eeuwen of 108 millioen zonnejaren van voorbereiding de aarde geschikt was geworden voor de bewoning van stoffelijke wezens, schiepen *Manik* en *Majja* allereerst de visschen, daar de aarde nog geheel onder het oerwater bedolven was.

Toen de korst der aarde wat dikker was geworden, deden *Manik* en *Majja* haar door aardbevingen uitzetten, waardoor de bergen ontstonden; de grond kwam bloot, het stroomend water vormde de rivieren en het water, dat zich in de lager gelegen gedeelten der aarde vereenigde, werd de zee. Toen de grond bloot kwam, was deze nog week en slikkerig. Na 100 groote eeuwen aan de lucht te zijn blootgesteld, werd hij vast en geschikt voor den plantengroei. Nadat de aarde door de zon bevrucht was, bracht zij achtereenvolgens de planten, gewassen en boomen voort, waarna *Manik* en *Majja* de landdieren en de vogels schiepen.

De aarde thans geschikt zijnde voor bewoning, droeg *Poeman* aan *Manik* zoowel als aan *Majja* op, den mensch

te scheppen. *Manik* had evenwel nog geen begrip van een stoffelijk mensch en schiep slechts geslachtelooze menschen van dertien vademen lang, halfstoffelijke wezens van het goede beginsel. Deze konden staan, gaan, zwemmen en leefden evengoed op de aarde als in de lucht, in het vuur als in het water. De eerste menschen waren schimmen (*Shajja's*).

Majja schiep de zelfde soort wezens, doch van het kwade beginsel. De tegenstrijdige aard van de wezens van *Manik* en *Majja* gaf aanleiding tot verschrikkelijke gevechten, die zonder ophouden voortduurden.

De eerste menschen van het goede beginsel dachten geestelijk en hadden het geestelijk gezicht, waardoor zij in gemeenschap stonden met de hemelingen. Zij konden de besturende engelen van het goede beginsel zien en de wezens van het kwade beginsel vermijden. Daarom wordt van de menschen van het eerste geslacht gezegd, dat zij samen met de goden op de aarde leefden. Zij kenden geen behoeften, noch ramp, kommer, verdriet, ziekte of dood.

Poeman ziende, dat het eerste ras onvoldoende geschapen was, richtte, na het einde van het eerste menschen-tijdperk, door middel van een algemeene aardbeving een groote verwoesting op de aarde aan, waardoor het eerste ras ten onder ging. Daar het eerste ras echter onsterfelijk geschapen was, verloren de menschen alleen hun halfstoffelijk lichaam en zij werden geesten van het goede en het kwade beginsel. Het eerste menschentijdperk, dat het tijdperk der aarde wordt genoemd, duurde 21600 zonnejaren.

Manik en *Majja* schiepen na de verwoesting van het eerste geslacht andere menschen, van het goede en van het kwade beginsel. Hoewel zij nog onsterfelijk waren en geen ziekte noch dood kenden, waren zij stoffelijker en ook kleiner dan het eerste geslacht. Zij leefden alleen op de aarde en in de lucht en vermenigvuldigden zich, door hun zweetdruppels tot gelijke wezens te doen ontwikkelen. Zij werden de zweetgeborenen (*Raoemasa's*) genoemd. Deze menschen dachten geestelijk, doch handelden natuurlijk.

De omgang met de hemelingen en goden bleef bestaan, doch was niet zoo innig meer. Door de afscheiding der zweetdruppels werden de eerste lusten opgewekt, trad het eerste lijden in en kwamen de eerste behoeften.

Poeman nog niet voldaan over het tweede geslacht, vernielde na het eindigen van het tweede tijdperk de oppervlakte der aarde door vuur, dat uit de kraters der vuurspuwende bergen als regen op de aarde viel, waardoor de lichamen der menschen vernietigd werden. Daar zij echter onsterfelijk geschapen waren, werden zij geesten van het goede en het kwade beginsel. Het tweede tijdperk, dat het tijdperk van het vuur wordt genoemd, duurde 21600 zonnejaren.

Andermaal schiepen *Manik* en *Maïja* een derde geslacht, dit was nog stoffelijker en kleiner dan het tweede geslacht doch nog onsterfelijk. De menschen leefden op de aarde en in de lucht, waren tweeslachtig (*Wandoe's*), man vrouwelijk, bevruchtten zich zelf en legden eieren, die door de zon werden uitgebroed.

De menschen van het derde geslacht waren de laatste, die door hun geestelijk denken en geestelijk gezicht nog omgang hadden met de hemelingen en goden. Door hun meerdere lusten kwamen hun handelingen niet meer overeen met die der hemelingen, waardoor zij twist kregen. Tegen het einde van het derde tijdperk verbonden de *Wandoe's* zich met de wezens van het kwade beginsel in een strijd tegen de hemelingen. Nadat zij verslagen waren, werd alle gemeenschap tusschen den hemel en de aarde verbroken.

De voortteeling van het derde geslacht mocht de goedkeuring van den Almachtige niet verwerven, waarom hij dit geslacht bij het eindigen van het derde tijdperk, door hevige stormen te gronde deed gaan. Ook van dit geslacht kwam voort geesten van het goede en het kwade beginsel. Het derde tijdperk, dat het tijdperk van den wind wordt genoemd, duurde 21600 zonnejaren.

Poeman droeg toen aan *Manik* zoowel als aan *Maïja* op,

wezens te scheppen naar hun evenbeeld, doch met een geheel stoffelijk lichaam en een onsterfelijken geest, onderhevig aan ziekte en dood, opdat de aarde niet overbevolkt zou worden.

Manik, gehoor gevende aan het verlangen van het Opperwezen, schiep een stoffelijk mensch van het mannelijk geslacht, nog iets grooter dan het tegenwoordige geslacht en van het goede beginsel, die hij den naam gaf van *Adina* (Adam). Hij droeg hem op, zijn geslacht voort te brengen en de aarde te bevolken.

Maja deed hetzelfde; zij schiep een stoffelijk mensch van het vrouwelijk geslacht en van het kwade beginsel, die zij *Hewa* (Eva) noemde en droeg haar op, zich te vermengvuldigen en de aarde te bevolken.

Uit deze twee eerste sterfelijke menschen kwam voort het vierde geslacht. Man en vrouw bleven echter gescheiden wegens hun verschillend beginsel en zij brachten elk hun geslacht voort, door te paren met dieren, waardoor menschen voortkwamen, die op handen en voeten liepen. Weinig menschen werden geboren, die rechtop liepen en geen staart hadden. Door deze misdadige kruising werden de eerste menschen wit, geel, bruin, rood, zwart, groen en blauw van kleur.

De Almachtige was tevreden over de schepping van het eerste menschenpaar doch bedroefd over hun voortteeling. Zijn bedoeling was geweest, dat de man door bevruchting van de vrouw hun eigen soort zouden voortbrengen, zoodat de aarde slechts bevolkt zou worden door één soort menschen. Hij sloeg hen daarom met onvruchtbaarheid, waardoor de mensch en het dier alleen hun eigen soort konden voortbrengen en vernietigde de groene en blauwe menschen, die erg misvormd waren. Hij droeg aan *Krettika* op, de bemiddelaar te zijn tusschen de menschen van het goede en het kwade beginsel en de menschenlijke mannen met de menschenlijke vrouwen te vereenigen.

Krettika voldeed aan het verlangen van het Opperwezen; de vrouwen van het kwade beginsel waren wel genegen,

zich over te geven aan de mannen van het goede beginsel, maar de mannen van het goede beginsel weigerden de vereeniging met vrouwen van het kwade beginsel. Toen sprak de wijze *Krettika* tot hen:

„Het kwaad en de straf zijn de bemiddelaars van het goede en voor een volmaakt rechtvaardige vergelding is het kwaad de dienaar van het goede, daarom wordt door den Almachtige den man opgedragen, de vrouw te leiden, opdat het kwaad ten goede zal komen aan het goede”.

De mannen van het goede beginsel den wensch van den Almachtige niet durvende te weerstreven, kozen vrouwen van hun eigen kleur en sedert werden er geen gedrochten meer geboren, doch hun nakomelingen zondigden, wegens de slechte geaardheid van hun moeders. Toen de menschen in aantal toenamen, werden zij naijverig op elkander, wegens de verschillende hoedanigheden der rassen, die door de vijf kleuren der menschen gevormd werden, waardoor ernstige twisten ontstonden. *Poeman*, ziende, hoe zijn schepselen elkander verdelgden, droeg *Krettika* op, nogmaals als bemiddelaar op te treden. Nadat *Krettika* een onderzoek had ingesteld naar de oorzaak der twisten, zond hij het witte ras naar het Westen der aarde; het gele ras liet hij blijven in het Oosten; het bruine ras zond hij naar het midden der aarde; het roode ras naar *Patala* (d.i. tegenvoeters of het tegenwoordige Amerika) en het zwarte ras naar het Zuiden. Toen de verschillende rassen over de aarde verdeeld waren, nam de ontwikkeling der menschen zeer toe, doch met de ontwikkeling namen ook de ondeugden toe.

De Almachtige, bedroefd over de zonden der menschen, teisterde de oppervlakte der aarde bij het eindigen van het vierde tijdperk, met een grooten vloed, waardoor alle menschen van het vierde geslacht verdronken. Slechts één mensch, een vrome priester *Waiwasiwatta* genaamd, werd in een droom gewaarschuwd voor de komende ramp. In het midden van den nacht wakker geworden, ontvluchtte hij den vloed, die reeds kwam opzetten, door middel van

een luchtschip (*wimana*) en nam de wijk naar den berg Himawan (Himalaya).

Toen het water begon te zakken en *Waiwasiwatta* bemerkte, dat hij aan den ramp was ontkomen, bracht hij den Almachtige voor zijn redding een dankoffer, uit welk offer voortkwam een dochter van het goede beginsel, *Ila* genaamd, die hij tot vrouw nam.

Uit *Ila* werd geboren een zoon, die den naam kreeg van *Ikshwakoe*, welke zoon de stamvader werd van het vijfde of het tegenwoordige geslacht.

Het vierde tijdperk, dat het tijdperk van het water wordt genoemd, duurde 21600 zonnejaren. Dit tijdperk was zeer voorspoedig en kenmerkte zich door groote vooruitgang in kennis, wetenschappen en godsdienst, maar zij was ook het tijdperk van ondergang, bederf en van verbastering van het menschenras.

Het vijfde tijdperk, dat de groote eeuw wordt genoemd, daar na afloop van dit tijdperk de groote eeuw van 108000 zonnejaren ten einde zal zijn, zal eveneens 21600 zonnejaren tellen. Bij het einde van dit tijdperk zal de aarde komen op de plaats in het heelal, waar zij voor 108000 jaren geweest is. De natuur der aarde zal langzaam veranderen en bij het einde van het vijfde tijdperk, zal de aarde zijn, zooals zij was bij den aanvang van het eerste tijdperk.

DE DRIE BROEDERS EN HET ONT- STAAN VAN TJANDI-SEWOE.

Reeds lang geleden waren er drie broeders, zonen van een vorst, die bij den dood van hun vader zijn rijk in drieën splitsten en elk werd vorst in zijn deel. Een oude priester keurde deze verdeeling af, zeide dat deze in strijd was met de Goddelijke wetten en hij voorspelde, dat eenmaal het verdeelde rijk weder één zou worden.

De oudste broeder, genaamd Praboe Dharma Maja, werd vorst van het rijk Penging, de oorspronkelijke naam van het vroeger onverdeelde rijk; de tweede broeder, die de verdeeling gewenscht had, heette Praboe Dharma Hadji; hij werd vorst van een afdeeling van het rijk genaamd Selebri, terwijl de jongste zoon, Praboe Dharma Nata, vorst werd van een afdeeling van het rijk genaamd Soedhimara.

Daar elk rijk nu klein was in vergelijking met de omliggende rijken, sloten zij een verbond van onderlinge hulp in geval van oorlog.

De vorst van Penging, Praboe Dharma Maja had een zeer mooie dochter, genaamd Dhewi Dharma Wati. Zij wilde evenwel ongehuwd blijven en verzoon daarom telkens een list, om niet uitgehuwelijkt te worden.

Terwijl haar vader eens gehoor verleende aan zijn onderdanen en de krijgslieden van den vorst op het plein (*aloen-aloen*) vereenigd waren, werden twee gezanten van den vorst van het machtige rijk Paramaban, genaamd Praboe Karoeng Kala, aangediend. Zij overhandigden den vorst van Penging een bundel zeer kunstig bewerkte en gepolijste *bamboe*-plankjes, waarop een brief was geschreven, waarin de vorst van Paramaban de dochter van den vorst van Penging, Dhewi Dharma Wati, ten huwelijk vroeg. De vorst liet zijn dochter ontbieden, las haar den brief voor en vroeg haar antwoord.

De schoone prinses antwoordde, dat zij bereid zou zijn, met een ieder in het huwelijk te treden, die een door haar op te geven raadsel kon oplossen. Dit antwoord alsmede het raadsel werd in een brief, gericht aan den vorst van Paramaban gemeld en den gezanten ter hand gesteld.

Toen de vorst van Paramaban, het antwoord van den vorst van Penging gelezen had, beproefde hij het daarin vermeld raadsel van Dhewi Dharma Wati op te lossen, doch daar hij dit niet kon en ook zijn rijksbestierder onmachtig was dit op te lossen, wierp hij den brief op den grond, trapte er op en zond onmiddellijk twee gezanten naar

den vorst van Pening, om hem den oorlog te verklaren, met de bedreiging, dat hij de prinses Dhewi Dharma Wati goedschiks of kwaadschiks naar zijn *kraton* zou doen overbrengen. Tevens gaf hij aan zijn legerbevelhebber den last, om het leger bijeen te roepen en tegen de *kraton* van Pening op te rukken. Hij zelf zou het leger vergezellen.

Toen de vorst van Pening de oorlogsverklaring ontving, liet hij onmiddellijk zijn leger bijeenbrengen en gaf den bevelhebber last, het leger van den vorst van Parambanan op de grens op te wachten. Hij zond daarna zijn Patih naar zijn broeder Praboe Dharma Nata, vorst van Soedhimara, met een brief, waarin hij hem uitvoerig mededeelde, waarom de vorst van Parambanan hem den oorlog had verklaard en verzocht hem als zijn bondgenoot, zijn leger tegen dat van den vorst van Parambanan te doen oprukken. Aan zijn broeder Praboe Dharma Hadji, vorst van Selebri, zond hij een gezant met hetzelfde doel.

De vorst van Selebri verontschuldigde zich met de mededeeling, dat er wanorde heerschte in zijn rijk en dat hij daarom zijn broeder niet kon helpen. De vorst van Soedhimara beantwoordde den brief van zijn broeder met de belofte, dat hij zijn leger onmiddellijk zou doen oprukken naar de grens van het rijk Parambanan.

De vorst van Soedhimara liet dadelijk zijn zoon, den kroonprins Radhen Damar Maja ontbieden, gaf hem bevel, het leger bijeen te roepen en dadelijk ten strijde te trekken tegen het oprukkend leger van den vorst van Parambanan en als bondgenoot van den vorst van Pening op te treden.

Radhen Damar Maja gaf aan dezen last gevolg en ten einde het leger van den vorst van Parambanan onverwachts te kunnen overvallen, ging hij met zijn leger door bosschen en ravijnen en over bergen heen in een rechte lijn naar de streek, waar het leger van den vorst van Parambanan zou voorbijgaan.

Radhen Damar Maja de richting aangevende, waarin zijn leger moest oprukken, snelde dit vooruit, om den weg

te verkennen en raakte in de wildernis verdwaald. Uitgeput van vermoeienis viel hij onder een boom in slaap. In een droom verscheen hem de godheid *Bathara Dhewa Narada*. Hij zeide hem, dat het toeval hem deed inslapen onder een heiligen *soerjadjaja*-boom, met welke handeling hij de hulp had ingeroepen van de godheid, die dezen boom tot attribuut heeft gekozen, welke godheid hem nu aanraadde, een bloem van dezen boom, genaamd *widjaja-koesoema* mede ten strijde te nemen, waardoor hij niet alleen zou overwinnen, maar ook in staat zou zijn, het raadsel van zijn schoone nicht Dhewi Dharma Wati op te lossen en tot hoog aanzien zou geraken.

Na zijn ontwaken, deed hij hetgeen hem in den droom werd gezegd en klom in den boom, om een bloem te plukken, doch zie, nabij de plaats, waar hij, na een eerbiedig *sembah* gemaakt te hebben, de bloem had afgeplukt, ontdekte hij verborgen in een holte van den boom een wapen, genaamd *Djongring Saloko* met de hem bekende eigenschap, om den drager onkwetsbaar te maken. Hij dacht, dat genoemd wapen daar door iemand verborgen was en nam zich voor, het slechts te leenen en na den oorlog het op dezelfde plaats terug te brengen. Hij nam een stukje *bamboe*, sneed daarop zijn naam en legde dit ter plaatse, waar het wapen gestaan had, daalde met het wapen uit den boom, maakte weder een eerbiedig *sembah* en vervolgde daarna zijn weg.

De richting nemende, die hij zijn leger had aangewezen te volgen, vond hij de duidelijke sporen van den weg, die het gevolgd had en hij haalde het spoedig in.

Op de grens gekomen van de rijken Penging en Parambanan, ontmoette hij het leger van den vorst van Penging. Na overleg met den bevelhebber van dat leger, besloot Radhen Damar Maja het opperbevel over beide legers op zich te nemen en den strijd te leiden. Dadelijk nam hij maatregelen en splitste de beide legers in vier afdeelingen en wees den bevelhebber voor elke afdeeling aan, waarna hij een nabij gelegen heuvel beklom, om het leger van den vorst van Parambanan te verkennen.

Nauwelijks had hij den top van den heuvel bereikt, of hij zag het leger van genoemden vorst de grens van het rijk Pening naderen. Volgens zijn berekening moest het aanrukkend leger vier maal zoo sterk zijn, dan de beide legers, die hij onder zijn bevelen had.

Radhen Damar Maja ging onmiddellijk naar zijn leger terug. Hij gelastte aan een afdeeling daarvan, een omtrek-kende beweging te maken en den vijand in den rug aan te vallen; aan twee afdeelingen gaf hij den last, een halve omtrekkende beweging te maken en den vijand aan de rechter en linker zijde aan te vallen, terwijl hij met de vierde afdeeling den vijand in zijn front zou aanvallen.

Toen de bevelhebber van het groote leger van den vorst van Parambanan het nietig hoopje volk zag, dat door Radhen Damar Maja werd aangevoerd, lachte hij hoonend en gaf Radhen Damar Maja in overweging, zich over te geven, daar het nutteloos zou zijn, een gevecht aan te gaan. Radhen Damar Maja antwoordde, dat de vorst van Pening den oorlog niet verlangd had en dat hij daarom zou strijden. Hij gelastte toen zijn kleine afdeeling den strijd te openen. Al dadelijk raakte Radhen Damar Maja handgemeen met den bevelhebber van het groote vijandelijke leger en na een verwoed gevecht velde hij hem neer.

Het dooden van den bevelhebber, deed een algemeene verwarring in het vijandelijke leger ontstaan, onderwijl rukten de drie andere afdeelingen op en omsingelden het groote leger, waardoor een algemeene schrik in het vijandelijke leger ontstond, en de wanorde toenam. De vier afdeelingen van Radhen Damar Maja maakten hiervan gebruik, om in goede orde vooruit te dringen en na een kort gevecht was het groote vijandelijke leger geheel verslagen en op de vlucht gedreven.

De buit aan wapens medevoerende, keerde Radhen Damar Maja terug en nam zijn weg langs de *kraton* van den vorst van Pening. Het gerucht van zijn beleid en moed was hem reeds vooruitgesneld en hij werd met groote eerbewijs door den vorst van Pening en diens schoone

dochter ontvangen. Nauwelijks zag de dappere Radhen Damar Maja zijn nicht Dhewi Dharma Wati, of hij raakte verliefd op haar en met toestemming van den vader, vroeg hij haar ten huwelijk, doch de schoone prinses antwoordde hem, dat zij een gelofte had gedaan, alleen den man te zullen trouwen, die zoo ontwikkeld was, dat hij in staat zou zijn, een door haar op te geven raadsel op te lossen.

Radhen Damar Maja herinnerde zich zijn droom onder den *soerjadjaja*-boom en hij deed de bloem *widjajakoesoema*, die hij steeds in zijn gordel had gedragen in zijn hoofd-doek, waarna hij de ingaving kreeg, die hem in staat stelde, het raadsel op te lossen. Dhewi Dharma Wati hierover verheugd, stemde gaarne er in toe, zijn gemalin te worden en reeds eenige dagen daarna werd de bruiloft gevierd.

De vorst van Parambanan zulks vernemende, was erg verbitterd. Hij deed alle weerbare mannen van zijn rijk bijeenkomen en rukte, zelf dit leger aanvoerende, op, met het doel niet alleen het rijk Pening, maar ook het aangrenzende rijk Soedhimara te tuchtigen en te veroveren.

Andermaal wachtte Radhen Damar Maja hem op; ook hij had de legers van beide rijken, waarover hij het bevel voerde, versterkt en ook ditmaal had hij een list bedacht. Hij stelde zijn leger op in de wildernis en wachtte met een klein gedeelte daarvan het vijandelijke leger op. De vorst van Parambanan beducht, dat hij weder door een list omsingeld zou worden, had zijn leger te veel versnipperd, om zulks te voorkomen. Toen de strijd begon, veinsde Radhen Damar Maja een terugtocht en wist het vijandelijke leger vechtende in de wildernis te lokken. Toen hij ter plaatse was gekomen, waar zijn leger verschoolen lag, hield hij stand.

De vorst van Parambanan, overmoedig geworden door de schijnbare vlucht van Radhen Damar Maja, was met zijn leger in wanorde hem achterna gesneld, waardoor het gedeelte, dat hij bestemd had, om een omtrekkende beweging van zijn tegenpartij te voorkomen, van zijn leger

werd afgesneden en dit gedeelte wist zelfs niet, waarheen de vorst zich met zijn hoofdmacht had begeven. Toen hij nu de plaats bereikt had, door Radhen Damar Maja uitgekozen, werd zijn leger andermaal omsingeld. De vorst van Parambanan, woedend over deze list, deed wonderen van dapperheid. In het midden van den strijd naderde hem Radhen Damar Maja met een troepje dapperen; vlug verzamelde de vorst zijn hovelingen en wachtte den dapperen jongeling op. In een verwoed gevecht van man tegen man doodde Radhen Damar Maja den vorst van Parambanan en veroverde de rijkssieraden.

Met den dood van den vorsten de verovering der rijkssieraden, was het lot van het machtige rijk Parambanan beslist. Het leger onderwierp zich en werd door Radhen Damar Maja zonder wapens teruggezonden. Het hoofd van het lijk van den vorst van Parambanan werd van den romp gescheiden en in de wildernis geslingerd, opdat niemand hem weder in het leven zou kunnen terugroepen.

De oorlog toen geëindigd zijnde, leefde Radhen Damar Maja rustig en gelukkig met zijn lieve Dhewi Dharma Wati en na eenigen tijd schonk zij hem een zoon, aan wien zij den naam gaf van Radhen Bandhoeng.

De tweede broeder, Praboe Dharma Hadji, vorst van Selebri, had zich gedurende den oorlog van zijn twee broeders met den vorst van Parambanan onzijdig gehouden en daardoor de belofte van onderlinge steun geschonden. Het ging hem niet voorspoedig wegens zijn ondeugden. Hij had namelijk na den dood zijner gemalin, een misdadige liefde opgevat voor zijn eigen dochter, genaamd Dhewi Dharma Nistati, bij wie hij bloedschande pleegde en een zoon verwekte, die den naam kreeg van Radhen Boko.

De godheid *Bathara Dhewa Wishnoe* strafte hem daarvoor en deed genoemden zoon opgroeien in ondeugd en ontucht. Hij verblindde hem zoodanig, dat hij nauwelijks jon-

geling zijnde, bloedschande pleegde met zijn eigen moeder. De vorst Praboe Dharma Hadji betrapte hen eens; in zijn woede doodde hij de moeder, zijn eigen dochter en bloedschande bijzit en wilde ook zijn zoon dooden, doch deze ontvluchtte de ouderlijke woning en hij doolde nadien rond in de ontoegankelijke bosschen van het Zuidergebergte, waar hij leefde van de jacht en van boschvruchten.

Moede van dit eenzaam leven, verliet hij zijn schuilplaats, trok in westelijke richting en kwam in het rijk Parambanan, ter zelfder tijd, dat de vorst van dit rijk overwonnen en gedood was en door zijn jonge dochter Dhe-wi Loro Djonggrang was opgevolgd. Hij ontmoette den rijksbestierder, genaamd Radhen Bondowoso. Deze verhaalde aan Radhen Boko, dat de vorst Praboe Karoeng Kala door prins Radhen Damar Maja in een gevecht gedood was en haalde hem over, den vorst te wreken, hem belovende als belooning tot vorst van Parambanan te zullen doen uitroepen.

Beiden begaven zich naar de *kraton* en Radhen Boko ontmoette daar de schoone prinses Dhewi Loro Djonggrang, voor wie hij een vurige liefde opvatte, en hij vroeg haar na een kennismaking van slechts enkele dagen, ten huwelijk. Door den rijksbestierder reeds te voren ingelicht, beloofde de schoone prinses, die thans vorstin was geworden, hem tot echtgenoot te zullen nemen, indien hij den dood van haar vader zou wreken en de rijken Penging en Soedhimara zou onderwerpen aan het rijk Parambanan. Radhen Boko beloofde zijn best te doen en te trachten aan den eisch van de vorstin te voldoen en begaf zich daarvoor op reis.

Na de overwinning door Radhen Damar Maja op het leger van den vorst van Parambanan behaald, heerschte er in de rijken Penging en Soedhimara groote welvaart. In het ten oosten van Penging gelegen rijk Sewoe Negara was de vorst overleden en voerden de vele afhankelijke kleine vorsten van dit rijk met elkander oorlog om het oppergezag. Deze oorlog was oorzaak, dat de handel bijna geheel stilstond en gingen de rijken Penging en Soedhimara daar-

door achteruit. Radhen Damar Maja besloot daarom aan den strijd deel te nemen en hij wilde de partij dienen, die in haar recht was. Hij verliet zijn jonge vrouw Dhewi Dharma Wati en zijn zoon Radhen Bandhoeng, die reeds een knaap was geworden en vertrok naar het rijk Sewoe Negera. Jaren lang werd niets van hem vernomen en zijn zoon Radhen Bandhoeng was in dien tijd een volwassen jongeling geworden en had den moed van zijn vader overgeërfd. Toen hij ouder en verstandiger was geworden, vroeg hij eens zijn moeder, waarom zijn vader niet terugkwam, doch Dhewi Dharma Wati vermoedende, dat haar man in den strijd gevallen was, wilde hem omtrent zijn vader niet inlichten. Zij deed dit ter voorkoming, dat haar zoon, die inmiddels kroonprins was geworden, eveneens ten strijde zou trekken, om zijn vader te wreken, doch hetgeen hij niet te weten kreeg van zijn moeder, vernam hij van anderen en hij vatte het voornemen op, zijn vader te gaan zoeken. Hij wpende zich met de rijke wapenrusting van zijn grootvader Praboe Dharma Maja en ontvluchtte heimelijk de *kraton*.

Kort na het vertrek van Radhen Bandhoeng kwam de vorst van Penging, die reeds zeer oud was, te overlijden en daar na een ingesteld onderzoek, Radhen Bandhoeng nergens te vinden was, werd Dhewi Dharma Wati tot vorstin van Penging uitgeroepen. Eenigen tijd daarna stierf ook de vorst van Soedhimara, de schoonvader van Dhewi Dharma Wati, waarom zij de rijken Penging en Soedhimara, die door het lot reeds innig aan elkander verbonden waren, weder tot één rijk vereenigde, onder den naam van Penging, waarna zij de regeering over de beide rijken aanvaardde.

Een ongelukkig toeval bracht Radhen Bandhoeng aan de zijde der partij, die tegen zijn vader streed, zoodat hij zijn vader bevocht, zonder dat beiden elkander herkenden.

Daar de partij, die hij diende, telkens moest wijken en de strijdmacht daardoor zeer verminderde, verliet hij op een zekeren dag, dat zij weder verslagen waren, met zijn aange-

worven macht de strijdplaats en hij kwam na vele rondzwer-
vingen in het rijk Parambanan, waar hij den rijksbestier-
der Radhen Bondowoso verjoeg en bezit nam van de *kraton*
van Parambanan, waardoor hij den naam kreeg van Ra-
dhen Bandhoeng Bondowoso. Het volk vernemende, dat
Radhen Bandhoeng Bondowoso de zoon was van den dap-
peren Radhen Damar Maja, durfde hem geen weerstand
te bieden, te meer omdat de rijkssieraden van Param-
banan in het bezit waren van Radhen Damar Maja, zoodat
het rijk Parambanan aan hem onderworpen was.

De schoone Dhewi Loro Djonggrang wilde Radhen Ban-
dhoeng Bondowoso niet ontmoeten, doch deze klom echter
over den muur van het vrouwenverblijf, maakte met haar
kennis en vatte een vurige liefde op voor de schoone en
nog jonge vorstin.

Radhen Boko, die om de hand van de schoone Dhewi
Loro Djonggrang te verwerven, beloofd had, de rijken
Pensing en Soedhimara te veroveren, had door zijn slecht
karakter geen aanhang kunnen verwerven; ook het leger
weigerde onder hem andermaal ten strijde te trekken zon-
der de rijkssieraden en goede wapens. Beschaamd om te-
rug te komen in de *kraton* van Parambanan, doolde hij
overal rond, evenals vroeger levende van de jacht
en van boschvruchten. In de bosschen ontmoette hij eens
een kluizenaar, Kijahi Hadji Bengawan genaamd, die in
een grot woonde. Hij ging met hem mede, verhaalde hem
zijn geschiedenis en vroeg hem om raad. Deze wijze man
wist Radhen Boko over te halen, zijn veroveringsplannen
op te geven en hij schonk hem een bidsnoer van steenen
met groote eigenschappen en macht (*kasihat*), waarmede
hij de macht kreeg, zich in elke gedaante te vertoonen.

Gewapend met het bidsnoer ging Radhen Boko naar de
kraton van Parambanan en kwam daar aan, ter zelfder
tijd, dat Radhen Bandhoeng Bondowoso de *kraton* had
veroverd en met de schoone Dhewi Loro Djonggrang had
kennis gemaakt. Aan den muur van het vrouwenver-
blijf gekomen, veranderde hij zich in een tortelduif, vloog

in den tuin en van daar in de kamer van Dhewi Loro Djonggrang. De prinses verlangde de duif in haar bezit te hebben en Radhen Boko liet zich gewillig vangen en vleide zich aan den boezem der schoone vorstin.

Radhen Bandhoeng Bondowoso, die haar toevallig een bezoek bracht, vroeg de vorstin of zij de duif reeds lang had en kreeg ten antwoord, dat de duif pas in haar kamer was gevlogen. Naderbij gekomen, vloog de duif op een rustbank en zag Radhen Bandhoeng Bondowoso wraakzuchtig aan. Deze overwegende, dat een wilde duif nooit een huis binnenvliegt en nog minder dadelijk zoo tam is, vertrouwde de zaak niet en hij doodde met een pijlschot het duifje. Toen het duifje stierf, veranderde het in het lijk van Radhen Boko, met het bidsnoer in de hand. Radhen Bandoeng Bondowoso dit ziende, maakte zich meester van het bidsnoer, dat hij dadelijk in zijn gordel deed. Dhewi Loro Djonggrang herkende haar verloofde en vertelde toen aan Radhen Bandhoeng Bondowoso, welke opdracht zij hem gegeven had. Hij schrok bij het vernemen van deze opdracht, daar zijn vader en moeder er mede gemoeid waren en hij had daarom geen spijt, den ellendeling, wiens geschiedenis hem bekend was, gedood te hebben.

Daar nu Dhewi Loro Djonggrang weder vrij was, vroeg Radhen Bandhoeng Bondowoso haar ten huwelijk. Zij nam zijn aanzoek aan, echter onder beding, dat hij, als een aandenken aan deze geschiedenis, in de nabijheid van de *kraton* van Parambanan duizend kleine tempeltjes (*Tjandi* — *Seiroe*) zou bouwen, in den tijd, die verlopen zou tusschen het eerste hanengekraai en het aanbreken van den dageraad. Met dezen eisch, waaraan niet voldaan kon worden, wilde zij een huwelijk voorkomen, daar zij niet wilde trouwen met den zoon van den man, die haar vader gedood had. Radhen Bandhoeng Bondowoso had inmiddels vernomen, van wien het bidsnoer was en welke groote kracht en macht dit had; hij nam daarom aan, aan den eisch van Dhewi Loro Djonggrang te voldoen en toog op genoemden tijd naar de aangewezen plaats. Aldaar aangekomen, brand-

de hij een offer en het bidsnoer boven den rook houdende, fluisterde hij „*Tjandi—Sewoe*”, waarop het bidsnoer eensklaps veranderde in duizend voltooide tempeltjes, netjes gerangschikt. Deze tempeltjes waren zoo kunstig bewerkt, dat niemand in staat was, ze na te maken.

Dhewi Loro Djonggrang ziende, dat haar verloofde aan den door haar gestelden huwelijkswensch voldaan had en daarin het werk der goden ziende voor hun beider vereeniging, liet Radhen Bandhoeng Bondowoso uitroepen als vorst van het rijk Parambanan, waarna het huwelijk met een feest gesloten werd.

Intusschen was het na een langdurigen strijd aan prins Radhen Damar Maja gelukt, de vorsten van het rijk Sewoe Negara te dooden of te verjagen. Hij vereenigde de kleine rijken tot een geheel en stelde den wettigen erfgenaam aan tot vorst van Sewoe Negara, welke vorst echter ondergeschikt en schatplichtig zou zijn aan het rijk Pening. Na alles geregeld te hebben, aanvaardde hij met zijn gevolg de reis naar de *kraton* van Pening.

Daar aangekomen, vernam hij het overlijden van zijn vader Praboe Dharma Nata, vorst van Soedhimara en van zijn schoonvader Praboe Dharma Maja, vorst van Pening, alsmede dat zijn gemalin Dhewi Dharma Wati als vorstin het oppergezag uitoefende over de beide rijken Pening en Soedhimara. Zijn gemalin, verheugd over zijn terugkomst als een machtig vorst, wilde hem onmiddellijk doen uitroepen tot vorst van de beide rijken, doch Radhen Damar Maja weigerde zulks, zeggende, dat hij alleen vorst van Pening wenschte te zijn en het rijk Soedhimara aan zijn zoon wenschte te schenken. Dhewi Dharma Wati vertelde hem toen, van het plotseling verdwijnen van hun zoon Radhen Bandhoeng, van wien zij sedert niets meer vernomen had, waarna Radhen Damar Maja er in toestemde, beide rijken te vereenigen en de opperheerschappij over deze rijken te aanvaarden.

Zijn eerste werk als vorst was, maatregelen te treffen, zijn zoon te doen opsporen. Voor dit doel zond hij naar

alle omliggende plaatsen gezanten. De gezant, die naar het rijk Parambanan was gezonden, herkende in den vorst van Parambanan zijn vroegeren prins Radhen Bandhoeng, aan wien hij mededeelde, dat zijn vader in de *kraton* van Pening was teruggekeerd en hem verlangde te zien. De vorst, thans genaamd Praboe Bandhoeng Bondowoso, was zeer verheugd over deze tijding en gaf last aan zijn gevolg, om alles in gereedheid te brengen, opdat hij spoedig met zijn gemalin de reis naar de *kraton* van Pening kon aanvaarden.

Met groote blijdschap en verwondering werd de vorst Praboe Bandhoeng Bondowoso in de *kraton* van Pening ontvangen, waarna acht dagen lang feest werd gevierd.

De vorst van Parambanan weigerde het rijk van Soedhimara, doch vroeg de rijkssieraden van Parambanan, die zijn vader vroeger veroverd had, terug te mogen ontvangen in ruil voor een schatplichtigheid aan het rijk Pening, welk verzoek zijn vader toestond, waarna in tegenwoordigheid van de rijksgrooten van Pening en Parambanan de rijkssieraden plechtig werden uitgereikt en Praboe Bandhoeng Bondowoso, door deze handeling erkend werd als vorst van het rijk Parambanan. Deze gebeurtenis werd met een groot feest gevierd.

Inmiddels was de gezant, die naar het rijk van Selebri was afgezonden, teruggekeerd, vergezeld van den rijksbestierder en de rijksgrooten van Selebri, die de rijkssieraden van Selebri aan de voeten legden van den vorst van Pening, zich thans noemende Praboe Damar Maja, met de mededeeling, dat de vorst van Selebri, Praboe Dharma Hadji na een langdurige ziekte en vreeselijk lijden, zonder nakomelingen was overleden en dat de bevolking van Selebri verlangde, weder met het rijk Pening vereenigd te worden.

Deze wensch werd door den vorst van Pening ingewilligd en na een plechtig offermaal en offerande aan de goden *Brahma*, *Wishnoe* en *Shiwa* gebracht te hebben, werden de rijken Pening, Selebri en Soedhimara weder

tot één rijk vereenigd, onder den vroegeren naam van Pening, waarna de vorst Praboe Damar Maja onder aanroeping van den zegen van de drie groote goden, plechtig werd uitgeroepen tot vorst van Pening en tot opperheer van de thans vereenigde rijken Pening, Parambanan en Sewoe Negara.

De voorspelling, gedroomd door Radhen Damar Maja, dat hij door de bloem *widjajakoesoema* tot hoog aanzien zou stijgen, was dus bewaarheid geworden. Ook de voorspelling van den priester van Pening, dat eerlang de rijken Pening, Selebri en Soedhimara weder tot één rijk vereenigd zouden worden, kwam uit.

DE STICHTING VAN HET RIJK MATARAM.

Alvorens de legende te vermelden, die betrekking heeft op de stichting van het rijk Mataram, is het noodig, een kort uittreksel te geven uit de *Babad tanah Jawi*, dat den lezer in staat zal stellen, deze legende in aansluiting met de legende „De drie broeders en het ontstaan van Tjandi—Sewoe, beter te begrijpen.

De vereenigde rijken Parambanan, Pening en Sewoe Negara werden in het jaar 1388 of 1389 bij verdrag of verovering ingelijfd bij het rijk Padjadjaran. In het midden van de veertiende eeuw werden genoemde rijken veroverd door den vorst van Modjopahit en bij dit destijds machtig rijk ingelijfd. Kort daarna en wel in het jaar 1485 werd het rijk Modjopahit veroverd door den vorst van Demak en werd dit rijk met de rijken Parambanan, Pening en Sewoe Negara hij het groote rijk Demak gevoegd. Van 1485 tot 1542 veroverde het leger van den *Soeltan* van Demak bijna geheel Oost- en Midden-Java, tot vestiging van den Islam, met uitzondering van eenige kleine Hindoe- Javaansche rijkjes, die in 1542 veroverd werden.

In een krijg, die in 1542 gevoerd werd door den Pangeran Trangono, vorst van Demak tegen Rongo Pernomo, vorst van het Hindoe-Javaansche rijk Soepit-oerang (Singosari), werd eerstgenoemde vorst gedood. Tusschen zijn zes kinderen en erfgenamen ontstond toen oneenigheid over de troonsopvolging. Zij kwamen ten laatste overeen, dat het groote rijk Demak in zes deelen zou verdeeld worden. Van deze verdeeling, dient met het oog op de te vermelden legende, alleen vermeld te worden, dat aan Pangeran Panangsang het rijk Djipang werd toegekend, terwijl de oudste dochter, gehuwd met Mas Karebet, Adipati van het rijk Padjang, de samengesmolten rijken Mentawis en Mentawok, vroeger genaamd Pening en Parambanan, thans genaamd Soerakarta en Djokdjakarta, ten deel viel.

De verdeeling was echter niet naar den zin van eenige der erfgenamen. Pangeran Panangsang was afgunstig op Mas Karebet en trachtte door sluipmoordenaars dezen om het leven te doen brengen. De aanslag mislukte echter. Mas Karebet daagde toen Pangeran Panangsang uit op een gevecht, dat plaats had nabij de rivier Bengawan in het rijk Djipang. In dit gevecht werd Pangeran Panangsang door Kijahi gede Pamannahan, een afstammeling van het vorstenhuis Modjopahit, gedood.

Daar reeds twee der erfgenamen door sluipmoordenaars waren omgebracht, werden hun rijken benevens het rijk Djipang ingelijfd bij het groote rijk Padjang en werd Mas Karebet uitgeroepen tot *Soeltan* van Padjang.

Tot zoo ver de toelichting op de hieronder volgende legende.

*
*
*

De *Soeltan* van Padjang zijner legeraanvoeder Kijahi gede Pamannahan wenschende te beloonen voor zijn betoonde dapperheid in een gevecht tegen den Pangeran Panangsang, vorst van Djipang, waarbij deze genoemden Pangeran doodde, verhief hem tot leenvorst van de samengesmolten rijken Mentawis en Mentawok.

Kijahi gede Pamannahan nam bezit van zijn leenrijk, gaf aan de twee ineengesmolten rijken den naam van Mataram en nam zelf den titel aan van Kijahi Ageng Mataram.

Toen Soenan Giri, een Wali, vernam, dat een nieuw rijk was gesticht met den naam Mataram, voorspelde hij, dat dit rijk het grootste en machtigste rijk op Java zou worden en dat de vorst eenmaal den titel zou voeren van *Soesochoenan*. (Keizer).

Deze voorspelling kwam ter oore van Kijahi Ageng Mataram, die hoopte, dat de voorspelling nog gedurende zijn leven bewaarheid zou worden, zeer vroom werd en sedert een *tapa*-leven leidde, denkende de vervulling der voorspelling daarmede te bespoedigen. Hij bracht sedert zijn tijd door in de wildernis, om daar te bidden.

Eens toen hij weder in de wildernis doolde en zich nabij het Zuidergebergte bevond, herinnerde hij zich, dat in de nabijheid een kennis van hem woonde, genaamd Kijahi Ageng Giring, bijgenaamd Ki Paderesan, omdat hij leefde van het aftappen (*deres*) van kokospalmen; van het sap, dat hij kreeg, maakte hij suiker, die zijna vrouw op de naburige markten tegen andere levensbehoeften ruilde.

Kijahi Ageng Giring, die ook een *tapa*-leven leidde, was verheugd zijn ouden vriend te zien en bewees hem gastvrijheid. Hij bleef evenwel zijn beroep uitoefenen en 'smorgens begaf hij zich zeer vroeg op weg, voorzien van een dracht *bamboe*-kokers, om de kokers, den vorigen dag in de kokospalmen geplaatst, waarin de palmwijn moest vloeien en tegen den morgen half gevuld zouden zijn, door ledige kokers te vervangen.

Toen hij bezig was den eersten koker te verwisselen, hoorde hij op eens een stem, die uit een jonge kokosnoot kwam, welke boven zijn hoofd hing en tot hem sprak, zeggende: „Kijahi Ageng Giring! weet, dat hij, die het sap uit deze kokosnoot geheel opdrinkt, de stamvader zal worden van groote vorsten, die over Java zullen heerschen.”

Kijahi Ageng Giring zeide tot zich zelf: „Ik wensch die stamvader te worden en zal de kokosnoot geheel leeg-

drinken." Insteede de *bamboe*-koker, die hij daags te voren in den kokospalm had geplaatst en reeds half gevuld was, te verwisselen, bracht hij den ledigen koker naar beneden, klom weder in den palm en plukte de kokosnoot, die gesproken had.

Daar hij zijn vriend niet lang op zich wilde laten wachten, besloot hij naar huis terug te keeren. Te huis komende, vond hij echer zijn vriend nog slapende, waarom hij andermaal naar het bosch ging, om brandhout te halen, zich voornemende, om het sap van de kokosnoot, na zijn terugkomst als hij dorstig was, op te drinken, vreezende de noot anders niet geheel te kunnen leegdrinken. Hij liet de kokosnoot in de keuken achter en vertrok.

Toen Kijahi Ageng Mataram wakker werd, had hij dorst en vroeg aan de vrouw van Kijahi Ageng Giring, om hem palmwijn te geven, doch deze antwoordde hem, dat haar man dien morgen geen palmwijn had medegebracht en dat hij na de ledige *bamboe*-kokers teruggebracht te hebben, weder naar het bosch was teruggekeerd, om brandhout te halen. Toen Kijahi Ageng Mataram in de keuken kwam, zag hij de kokosnoot liggen en nam ze op. De vrouw van Kijahi Ageng Giring dit ziende, zeide, dat haar man haar uitdrukkelijk had bevolen, de kokosnoot te bewaren, totdat hij uit het bosch terug kwam, daar hij het sap ervan zelf wilde drinken. Kijahi Ageng Mataram zich be-roepende op hun groote vriendschap, stelde haar echter gerust en zeide, dat haar man het zeker goed zou keuren, dat hij het sap uit de noot dronk, daar er in de nabijheid een kokospalm stond en hij dadelijk een andere noot kon plukken, indien zijn vriend zulks verlangde. Kijahi Ageng Mataram maakte toen de noot open en dronk het sap er van geheel op.

Toen Kijahi Ageng Giring te huis kwam met brandhout, was hij erg dorstig en zocht dadelijk naar zijn kokosnoot en deze niet vindende op de plaats, waar hij ze had nedergelegd, vroeg zijn vrouw er naar. Zij antwoordde hem, dat niettegenstaande haar verbod, Kijahi Ageng Mataram de

kokosnoot had opengemaakt en leeg gedronken, voorgevende vóór de terugkomst van zijn vriend een andere noot te plukken. Kijahi Ageng Mataram, die het gesprek gehoord had, kwam naar hen toe en bevestigde zulks. Hij wilde om zijn vriend een genoeg te doen, zelf een noot plukken uit den in de nabijheid staanden kokospalm, doch Kijahi Ageng Giring het geheim van de noot niet willende schenden, hield zich onverschillig, hoewel hij inwendig zeer verbitterd was. Hij begreep echter, dat het gebeurde een beschikking Gods was en dat Kijahi Ageng Mataram voorbeschikt was, de stamvader te worden van een machtig en groot vorst. Hij vertelde daarom aan zijn vriend van de stem, die uit de noot tot hem had gesproken. Kijahi Ageng Mataram dit hoorende, was verheugd de noot geheel te hebben leeggedronken, hij hield zich evenwel onverschillig, om zijn vriend niet te kwetsen en stond hem toe, een gunst te vragen.

Kijahi Ageng Giring hiervan gebruik makende, eischte van zijn vriend, dat hij een geschrift zou nalaten, waarin bevolen werd, dat hun nakomelingen om de beurt vorst van Mataram zouden worden. Kijahi Ageng Mataram vond echter den eisch van zijn vriend te ver strekkend en hij antwoordde hem daarom, dat hij slechts een leenvorst van den *Soeltan* van Padjang was en geen macht had, een dergelijke beschikking te maken. Kijahi Ageng Giring hield evenwel aan en vroeg hem tot zes malen, hem deze gunst te schenken, doch zijn vriend weigerde telkens aan zijn verzoek gevolg te geven. Toen echter Kijahi Ageng Giring voor de zevende maal zijn verzoek herhaalde, antwoordde Kijahi Ageng Mataram: „Broeder, God weet wat goed is. Uw wensch zal vervuld worden, indien mijn nakomelingen het goed vinden. Kijahi Ageng Mataram nam daarop afscheid en ging terug naar de plaats zijner inwoning.

Kijahi Ageng Giring overleed eenige jaren na hun ontmoeting zonder nakomelingen, terwijl Kijahi Ageng Mataram na zijn dood werd opgevolgd door zijn zoon Ingebehi Soetowidjojo, bijgenaamd Salar hing pasar. Hij had vóór

den dood van zijn vader als veldheer van den *Soeltan* van Padjang den titel verworven van Senopati. Als kroonprins woonde hij in een door hem gebouwde *kraton* te Pasar gede, in de nabijheid van welke de plaats Jogjakarta, (later Djokjakarta) genaamd, gesticht werd. Toen Senopati Ingebehi Soetowidjojo den troon van Mataram besteeg, kreeg hij van den *Soeltan* van Padjang den titel van *Panembahan* en mocht zich noemen: Panembahan Senopati Ingebehi Soetowidjojo Mataram.

* * *

Tot zoover de legende, die mij te Soerakarta werd verteld door een *Boedjanga* van de *kraton*

De uitslag van de voorspelling van Soenan Giri vindt men in de *Babad tanah Jawi*, waarvan het verhaal in het kort op het volgende neerkomt.

Toen Senopati Ingebehi Soetowidjojo *Panembahan* van Mataram was geworden, vergat hij spoedig de weldaden, hem door den *Soeltan* van Padjang geschonken. De voorspelling van Soenan Giri deed hem grootsche plannen koesteren en ten laatste stond hij tegen zijn vorst op en trok met een leger naar de *kraton* van Padjang, om deze te veroveren. Zijn tocht werd begunstigd door geweldige uitbarstingen van de bergen Meraboe en Ringit, alles werkte samen, om zijn stoutmoedige onderneming te doen slagen. Na een kort gevecht veroverde hij de *kraton* van het groote rijk Padjang. Hij liet *Soeltan* Mas Karebet, die reeds hoog bejaard was, gevangen nemen en naar de *kraton* van Mataram vervoeren. Gedurende den tocht daaraan werd hij evenwel vergiftigd door een van de volgelingen van den *Panembahan* van Mataram en werd slechts zijn lijk in de *kraton* van Mataram aangebracht.

Senopati Ingebehi Soetowidjojo deed zich uitroepen als *Soeltan* van Mataram en lijfde het rijk Padjang in bij het rijk Mataram. De zoon van Mas Karebet, Radhen Benowo, vorst van Demak en Arijo Pangiri, een neef van Mas Karebet, vorst van Djipang, beiden leenvorsten van den *Soeltan* van Padjang, erkenden het oppergezag van

Senopati Ingebehi Soetowidjojjo. Arijō Pangiri werd echter eenigen tijd later wegens kuiperijen gevangen genomen en verbannen naar Demak. Radhen Benowo, die in deze kuiperijen had deel genomen, vluchtte naar Kendal, waar hij verder een *tupa*-leven leidde.

Senopati Ingebehi Soetowidjojjo overtuigd, dat er op Java te veel kleine rijkjes bestonden, die telkens oorlog voerden om het oppergezag, waardoor handel en nijverheid achteruit gingen en het land verarmde, veroverde succesievelijk alle omliggende rijken, gelegen in Oost- en Midden-Java en lijfde ze alle in bij het rijk Mataram. Hij rustte toen een groot leger uit en zond dit naar West-Java om de rijken Prijangan en Banten ten onder te brengen. Zonder tegenstand te ontmoeten, rukte dit leger op, tot op de vlakte van Bandoeng, waar de eerste slag werd geleverd tegen de vereenigde legers van de vorsten van Prijangan en Banten, welke legers totaal verslagen werden, waarna het rijk Prijangan werd ingelijfd bij het rijk Mataram.

Wegens het overlijden van Senopati Ingebehi Soetowidjojjo, die behalve het rijk Banten en een strook grond gelegen aan de Noordkust van Java, genaamd Batawi, in het bezit van de Oost-Indische Compagnie, geheel Java onderworpen had, werd het leger van het rijk Mataram afgedankt in de vlakte van Bandoeng. De *Soeltan* van Mataram had twee zoons; de jongste, Mas Djolang, volgde hem op, terwijl zijn oudste zoon, Pangeran Poeger genaamd, landvoogd werd van Demak.

Mas Djolang rustte eenige jaren later een groot leger uit, dat over zee naar Batawi werd vervoerd. Hoewel dit leger aanvankelijk succes had, en het rijk Banten veroverde, werd het door het leger van de Oost-Indische Compagnie als bondgenoot van den vorst van Banten, geheel verslagen. Van toen af begon de macht van het rijk Mataram zeer te verminderen en veroverde het leger van de Oost-Indische Compagnie succesievelijk geheel Java. Aan den *Soeltan* van Mataram, die inmiddels den

titel van *Soesochoenan* had aangenomen, werd slechts het land gelaten, waaruit vroeger het gestichte rijk Mataram bestond, namelijk Mentawis (Soerakarta) en Mintawok (Djokdjakarta) onder het oppergezag van den Gouverneur-Generaal der Oost-Indische Compagnie, welk rijk later bij een opstand in Mintawok over de troonsopvolging, door den Gouverneur-Generaal der Oost-Indische Compagnie gesplitst werd, waarbij de grenzen werden bepaald, zoo als die vroeger waren tusschen de rijken Pening en Parambanan. De beide rijken kregen toen de namen Soerakarta, en Djokdjakarta. Pakoeboewono III werd *Soesochoenan* van Soerakarta, terwijl Mangkoe Boemi *Soeltan* van Djokdjakarta werd, onder den naam van Mangkoeboewono.

Een volledige en nauwkeurige beschrijving van de geschiedenis van het rijk Mataram zou een te groote uitgebreidheid geven aan dit opstel, waarom ik de voornaamste gebeurtenissen resumeerende, wensch te vermelden de jaartallen, waarin zij plaats vonden.

Kijahi Ageng Pamannahan werd in het jaar 1555 vorst van Mentawis en Mintawok en werd het rijk Mataram in dat jaar gesticht. Kijahi Ageng Mataram overleed in 1577 en werd opgevolgd door zijn zoon Senopati Ingebehi Soetowidjojo. In 1586 veroverde deze de *kraton* van Padjang en liet zich uitroepen tot *Soeltan* van Mataram. Van 1586 tot 1590 bracht hij Oost-en Midden-Java onder zijn gezag. In 1599 zond hij een groot leger naar West-Java, dat het rijk Prijangan veroverde. In 1601 overleed *Soeltan* Senopati Ingebehi Soetowidjojo en werd opgevolgd door Mas Djolang. Deze rustte in het jaar 1628 een groot leger uit tegen de Oost-Indische Compagnie en het rijk Banten. Hij had aanvankelijk succes, doch werd in 1629 door het leger der Oost-Indische Compagnie totaal verslagen. Van 1629 tot 1755 werd door de Oost-Indische Compagnie bij tusschenpoozen oorlog gevoerd met den *Soeltan* van Mataram totdat in het jaar 1755 geheel Java en ook de *kraton* van het rijk Mataram door de Oost-Indische Compagnie veroverd was. Het rijk Mataram werd

ook in dat jaar gesplitst in twee rijken. Soerakarta en Djokdjakarta, in welke indeeling tot heden geen verandering kwam.

HET SCHEPPINGSVERHAAL DER MOHAMMEDANEN.

De Mohammedanen op Java hebben in hun theogonie het volgende verhaal van de schepping van Adam en Eva:

Toen de mensch nog niet geschapen was, zetelde *Allah* in den *Sawarega* (verkorte uitspraak *Scarga*, zevende hemel) en was daar omringd door een heirleger van *Djin's* en *Djim's*, zijnde mannelijke en vrouwelijke engelen of *Djabanoedjan's*. De hoofden van deze waren *Eblis* (als gezant genaamd *Asasil*) en *Djabarail*, tevens gezanten van *Allah*, terwijl *Idjadjil* (ook genaamd *Idjadjilana* of *Djadjilana*) gebieder was in de *Naraka* (hel), alsmede ook gezant van *Allah*.

Iederen morgen moesten deze gezanten en engelen aan *Allah* in den *Scarga* hulde komen bewijzen. Deze bijeenkomst werd alsdan tevens benut, om ieders werkkring voor den dag en den nacht aan te wijzen.

Eblis was de rechterhand van *Allah* en bij den Almachtige in groote gunst.

Op een morgen, toen alle gezanten en engelen bij *Allah* vergaderd waren, zeide *Allah* tot *Eblis*: „Ga naar de aarde en vertel mij bij uw terugkomst, wat gij daar gezien hebt.”

Des namiddags kwam *Eblis* terug en zeide tot *Allah*: „Ik heb de aarde gezien, het is er mooi; ik heb daar bergen, zee, boomen en ook stroomend water gevonden.”

„Ik geef je dat alles,” zeide *Allah*. „Voortaan zult gij naast Mij de gebieder zijn op de aarde.

Eblis meenende, dat hij nu onafhankelijk was geworden, kwam van af dien dag niet meer hulde bewijzen aan *Allah*. Toen *Allah* dit bewerkte, zond hij *Djabarail*, om

Eblis te vragen, waarom hij niet meer in den *Sicarga* kwam.

Eblis antwoordde: „*Allah* is gebieder in den *Sicarga* en ik ben gebieder op de aarde; ieder zijn eigen werkkring”.

Allah, die tot heden noch ongehoorzaamheid, noch on dankbaarheid kende, werd bedroefd over *Eolis*, als de eerste aardbewoner. Hij ontnam *Eblis* de aarde en besloot voor het bevolken der aarde een aardmensch te scheppen naar zijn evenbeeld. Hij schiep toen Adam. (Adam betekent aardmensch of een wezen gemaakt van stof dus een vergankelijk wezen.) Adam was de eerste mensch op aarde.

Allah plaatste Adam in een mooien tuin onder de schaduw van een boom en nam zich voor, nu en dan eens naar hem te komen zien.

Eenigen tijd later herinnerde *Allah* zich zijn schepsel. Hij ging naar de aarde en zag den man, dien hij geschapen had, nog steeds onder den boom zitten. *Allah* begreep toen, dat Adam alleen zijnde, zich zeer moest vervelen en zag ook in, dat één mensch voor de aarde niet voldoende was. Hij schiep toen een vrouw, aan welke hij opdroeg, de aarde door vermenigvuldiging te bevolken. Aan deze vrouw gaf hij den naam van Eva of moeder en bracht haar bij Adam.

Eblis had intusschen vernomen, dat de aarde aan sterfelijke wezens was afgestaan en besloot, niettegenstaande het verbod van *Allah* om niet meer op de aarde te komen, deze aardbewoners een bezoek te brengen en hen te dooden.

Op de aarde afgedaald zijnde, vond hij Adam slapende en nog altijd onder denzelfden boom, waaronder *Allah* hem geplaatst had. Hij vergat zijn voornemen om Adam te dooden en liet hem rustig slapen. Nu zag hij ook Eva, die levendiger dan Adam, bezig was bloemen te plukken en vlinders na te loopen. *Eblis* werd bekoord door de lief talligheid van Eva en nam een menschelijke gedaante aan. Hij riep een groote slang, gaf haar een gouden appel in den bek, klom op haar rug en stelde zich zoo aan Eva voor.

„Gij zijt een mooie sterveling”, zeide hij tot Eva, doch nog te dom om als aardbewoner te leven. Ga met mij mede en ik zal u onderwijs geven en u leeren, u te vermenigvuldigen.

Eva, die zich doodelijk verveelde bij den steeds slapenden Adam en zich herinnerde, dat *Allah* haar bevolen had zich te vermenigvuldigen, welk bevel zij niet begrepen had, liet zich spoedig overhalen, met *Eblis* mede te gaan. Met kinderlijke vreugde nam zij den gouden appel aan, haar door de slang aangeboden en besteede de slang achter *Eblis*. De slang voerde hen naar een van de bergen. Eva bleef daar een geruimen tijd bij *Eblis*, het mingenot smakende, dat zij nog niet kende. Zij begon echter langzamerhand zich onbehaaglijk te gevoelen, ten gevolge van den toestand, waarin zij verkeerde, daar zij moeder zou worden, daarbij bemoeide *Eblis* zich hoe langer hoe minder met haar, waardoor zij berouw gevoelde den goeden Adam verlaten te hebben en zij maakte van een zekeren dag, dat *Eblis* afwezig was, gebruik, om naar Adam terug te keeren. Zij vond Adam nog steeds onder den boom zitten. Zij zette zich ook daar neder en baarde een zoon, aan welken zij den naam gaf van Kain.

Eva leerde nu ook aan Adam de tafel van vermenigvuldiging en eenigen tijd later baarde zij weder een zoon, aan welken zij den naam gaf van Abel. Hoe het zij, of Eva in den goedhartigen Adam meer behagen vond dan wel, dat zij berouw had, Adam verlaten te hebben, zij bleef hem verder trouw en sloeg de voorstellen van *Eblis*, om nog eens een bezoek aan de bergen te brengen af.

Eblis werd over deze weigering zeer verbitterd en haalde zijn zoon Kain over om Abel, den zoon van Adam, te dooden. Kain voldeed aan het verlangen van *Eblis* en sloeg Abel dood.

Toen de geest van Abel zich bij *Allah* aanmeldde en verklaarde door Kain gedood te zijn, werd *Allah* ernstig boos. Hij daalde neder op de aarde, onderzocht het gebeurde en joeg Adam, Eva en Kain uit den mooien tuin

en veroordeelde hen, om voortaan voor den kost te werken.

Adam, die van geen schuld bewust was, gevoelde, sedert hij begrepen had, dat Kain geen zoon van hem was, een wrok tegen *Eblis*. Hij beklaaide zich bij *Allah* en zeide den Almachtige, dat *Eblis* de schuld droeg van het gebeurde. Eva ondervraagd, bekende door *Eblis* verleid te zijn. *Allah* liet *Eblis* ontbieden en gelastte hem Adam om vergiffenis te bidden, doch *Eblis* weigerde Adam te aanbidden, zeggende, dan hij van vuur gemaakt en Adam van aarde, hooger stond dan Adam, waarop *Allah* tot *Eblis* zeide:

„Van af dit oogenblik zult gij voor straf in een hond veranderen; gij zult u voeden met de uitwerpselen van den mensch; achter den mensch zult gij loopen, hem volgen en gehoorzamen.”

Toen de Almachtige dezen vloek had uitgesproken, veranderde *Eblis* in een zwarten hond. *Allah* was echter nog niet tevreden, dat de handelingen van *Eblis* niet ter Zijner kennis waren gekomen en dat zijn schepselen niet door zijn engelen beschermd waren geworden. In den *Scarga* teruggekeerd, vond Hij zijn gezanten en engelen allen verenigd. Hij spak hen aldus aan:

„Gij allen hebt ernstig gezondigd door uw plichten te vergeten. Van af heden zult gij boete doen op de aarde en daar rondzwerven. Gij *Idjadjil* zult veranderen in een menschelijk gedrocht, opdat gij geen vrouwen zult kunnen verleiden en gij *Djin's en Djim's*, uwe voeten zullen veranderen in paardenhoeven, opdat de mensch u zal kennen en daar gij door plichtverzuim den mensch hebt doen zondigen, geef Ik den menschen het recht u te steenigen, indien gij u aan hen vertoont”.

Toen *Allah* zijn engelen gestraft had, joeg Hij ze uit den *Scarga*. Als een wederwraak werden de menschen op aarde sedert door de ontslagen gezanten en engelen, die nu duivels waren geworden, geplaagd en gekweld. *Djabarail*, die door *Allah* was uitgezonden en gedurende het gebeurde afwezig was geweest, bleef de trouwe

dienaar van *Allah*. In de plaats van de ontslagen gezanten en engelen schiep *Allah* andere gezanten en engelen, die Hij den naam gaf van *Malakat* (of *Malaikat*) en *Nabi*. *Djabarail*, zijn trouwen dienaar alsmede *Mikail*, *Asrael* en *Israpil* stelde Hij aan tot zijn gezanten. *Allah* droeg aan de geschapen engelen en gezaten verschillende werkzaamheden op, opdat Hij allom vertegenwoordigd zou zijn.

Deze legende komt voor op bladzijde 180, 181, en 182 van het eerste deel van „De Javaansche Geestenwereld”, vijfde druk.

HOE DE RANDOE-BOOM ONTSTOND.

In den Hindoetijd leefde er een vorst, Ngaroem genaamd. Hij had zijn *kraton* aan het Noordelijk strand van Java ten Westen van de stad Pasoeroehan, die toen een kleine *desa* was, uitsluitend bewoond door de volgelingen van den vorst.

Ngaroem was een goed vorst, die zijn rijk verstandig regeerde, hij werd daarom door zijn onderdanen zeer geëerd. Toen hij bemerkte, dat zijn rijk steeds in bloei toenam, besloot hij een gemalin te kiezen. Reeds had hij het oog op een schoone prinses van het naburige en ten Oosten gelegen rijk. De vorst van dat rijk was hem genegen en het zou hem zeker gelukken van hem toestemming te krijgen, doch de prinses had reeds twee invloedrijke prinsen van de naburige rijken afgewezen, waarom hij vreesde door een weigering der prinses in een minder aangename verhouding met den vorst te komen.

De vorst Ngaroem sprak zijn *patih* over zijn voornemen en verzweeg ook niet zijn vrees. De *patih* leerde hem de *ngelmoe* „*Djaran goejang pitoene*” met de verzekering, dat indien de vorst deze *ngelmoe* in zijn gedachten uitsprak, voordat hij de prinses zou vragen, om zijn gemalin te worden, deze niet zou weigeren.

Nadat hij door twee afgezanten zijn komst had doen aankondigen, ging hij met zijn gevolg op reis en werd

zeer vriendelijk door zijn vorstelijken buur ontvangen en na een plechtig aanzoek, werd hij door de kracht der *ngelmoe* door de schoone prinses aangenomen, echter onder voorwaarde, dat hij haar zou beschermen tegen de twee prinsen, die zij had afgewezen en die gezworen hadden, zich te wreken, over de smaad hen aangedaan, welke voorwaarde hij aannam. Hij bracht de schoone prinses naar zijn rijk, waar de vorst en vorstin met veel vreugdebetoon werden ontvangen en in het geheele rijk werd feest gevierd.

Toen de twee afgewezen prinsen vernamen, dat de schoone en zoo zeer begeerde prinses met Ngaroem gehuwd was, namen zij zich voor, wraak te nemen; zoodra de gelegenheid zich voordeed.

Niettegenstaande de *ngelmoe* leefde Ngaroem toch zeer gelukkig met zijn gemalin en zij schonk hem achtereenvolgend drie dochters, die de moeder in schoonheid evenaarden, maar zooals alles een einde neemt, nam ook hun geluk een einde. De vorstin werd ernstig ziek; de knapste *doekoen's* werden ontboden, doch deze wisten geen raad voor de ziekte van de vorstin.

Op een zekeren dag kwam echter aan het hof van Ngaroem een *doekoen*, die verzekerde, dat de vorstin zou genezen, als zij drinkbaar melk van een dier (*sindoe oepaka*) gebruikte. Terstond werden boden uitgezonden, met de opdracht om melk te zoeken, doch zij kwamen allen zonder melk terug, daar het in een tijd was, dat de jongen der dieren opgehouden hadden met zuigen. Toen liet de vorst overal bekend maken, dat degene, die hem melk van een dier kon leveren, als belooning mocht vragen, wat hij wenschte.

Deze bekendmaking kwam ter oore van een der afgewezen prinsen. Hij besloot met een list zich te wreken en door het opzeggen van de *ngelmoe* „*Gadhoengan*”, veranderde bij zich voor een opgegeven tijd in een aap. Deze aap begaf zich naar het hof van den vorst Ngaroem met een *bamboe-koker* gevuld met een vuil wit vocht (*rereged*

blawoes), welk vocht hij den vorst als melk van een dier aanbood, met het doel daarmede de vorstin te dooden, doch de goden hadden anders beschikt. De vorstin dronk het vuile witte vocht op en reeds na enkele dagen trad beterschap in. De vorst bood daarop den aap allerlei lekkers aan, doch deze ziende, dat zijn list om wraak te nemen, mislukt was, weigerde hij alles en zocht naar een middel om de vorstin diep te beleedigen.

Na eenig beraad vroeg hij als belooning twee stukken van de *gamelan* van den vorst en wel een *kenong* met de *ketoek*, welke hem gegeven werden.

Toen ging de aap naar het bosch, beklom den hoogsten boom en telkens als er menschen voorbij gingen, sloeg hij met de *ketoek* op de *kenong* en riep daarna: „De gemalin van Ngaroem denkt, dat zij melk van een dier heeft gedronken, maar het was geen melk, het was mijn eigen vuil.” Hij herhaalde zijn bekkenslagen en zijn geroep telkens als er menschen voorbij gingen.

De voorbijgangers achten dit geroep beleedigend voor de beminde vorstin en vertelden aan den vorst Ngaroem, hetgeen zij gehoord hadden. De vorst vernemende, hoe zijn geëerde gemalin door den aap beleedigd was, werd ernstig boos. Hij zond lieden uit, om den aap te vangen, doch door de slimheid van den aap, kon het aan niemand gelukken, hem te vangen. De vorst liet toen overal bekend maken, dat hij, die den aap kon vangen, een zijner dochters tot vrouw kon krijgen. Daar de schoonheid van de dochters van den vorst Ngaroem overal bekend was, wedijverde een ieder, om den aap te vangen, doch aan niemand gelukte dit.

De andere afgewezen prins deze belofte vernemende, achtte toen den tijd gekomen, voor het nemen van wraak zoowel op zijn medeminnaar als op de vrouw, die hij bemind had en daarvoor list aan te wenden. Hij ging op reis naar de *kraton* van den vorst Ngaroem en in de nabijheid van die versterking gekomen, veranderde hij zich door middel van de *ngelmoe* „*Gadhoengan*” voor een bepaalden tijd in een

kreeft en meldde zich toen aan bij den vorst Ngaroem, om te vernemen, of een kreeft mocht mededingen naar de uitgeloofte belooning. De vorst wonderlijk opziende, dat een kreeft kon praten, werd wantrouwend, daar hij door een pratenden aap beleedigd was geworden. Na eenig nadenken en vermoedende, dat de aap zoowel als de kreeft veranderde menschen waren, stemde de vorst er in toe, dat de kreeft zou mededingen naar de uitgeloofte belooning.

De kreeft werd naar het bosch gebracht aan den voet van den boom, waarin de aap zat. Zonder vrees klom de kreeft in den boom en voordat de aap het bemerkte, greep hij dezen met zijn scharen in het been. Schreeuwende van pijn, liet de aap zijn *ketoek* en *kenong* vallen en hij tuimelde met den kreeft uit den boom. De menschen, die onder den boom stonden, grepen daarop den aap en brachten hem samen met den kreeft naar den vorst. Deze verplicht zijnde zijn belofte te houden, liet zijn drie dochters ontbieden en maakte hen met de zaak bekend, doch geen van de drie zusters wilde trouwen met een kreeft. Daar Ngaroem zijn vorstelijk woord niet wilde breken, liet hij zijn dochters er om loten, wie met den kreeft zou trouwen en het lot wees toevallig de jongste en mooiste der zusters, Dhewi genaamd, aan. Zij werd met den kreeft in het huwelijk verbonden en kreeg een prachtig lustoord tot verblijfplaats.

Gedurende de huwelijksplechtigheid en het daaraan verbonden feest wist de aap, die opgesloten was, te ontsnappen. Hij nam de gedaante van een mensch weder aan en mengde zich onder de feestvierenden. Door de kracht der *ngelmoe* herkende hij in den kreeft zijn mededinger om de hand van de schoone gemalin van Ngaroem, die hem zoo verradelijk in het been had gegrepen en hij nam zich voor wraak te nemen.

Na de feesten vertrok Dhewi met haar-gemaal, den kreeft, naar het haar geschonken lustoord en men had deernis met haar, die door het lot aangewezen was, den

kreeft te volgen. Toen zij in het lustverblijf aankwamen, ging de zon reeds onder en nauwelijks was het donker geworden, of de prins trad uit den kreet en vertelde aan de schoone Dhewi, dat hij met zijn gedaanteverwisseling aanvankelijk wraak op het oog had gehad, doch dat hij getroffen door haar schoonheid, daarvan had afgezien en hij nam zich voor, om na verloop van den tijd, waarin hij door de kracht der *ngelmoe* gedwongen was, overdag een kreet te zijn, weder zijn menschelijke gedaante aan te nemen en haar naar zijn paleis te voeren.

De prins, hoewel niet jong meer, was nog een zeer krachtig man. Door zijn goedheid en beminnelijkheid voelde Dhewi zich tot hem aangetrokken en zij was gelukkig. Zij schikte zich in de kracht der *ngelmoe* en maakte van den dag een nacht, om den nacht met haar gemaal genoegelijk te kunnen doorbrengen.

De tijd, waarin zijn mededinger een aap moest zijn, was nog niet voorbij, waarom hij na den nacht, waarin de huwelijksfeesten hadden plaats gehad, de gedaante van aap weder moest aannemen. Toen Dhewi met haar gemaal, den kreet, naar haar lustverblijf vertrok, volgde de aap hen en hij zorgde er voor, door het gevolg der prinses niet gezien te worden. Daar hij zijn bekken verloren had, kon men hem niet meer van andere apen onderscheiden en hij zwierf rondom het lustverblijf der prinses, zonder de aandacht op zich te vestigen.

Toen de aap zag, dat de prinses gelukkig leefde met haar man en dat zij zeer schoon was, had hij spijt van de belofte van den vorst geen gebruik gemaakt te hebben, haar als vrouw te begeeren. Door de gevoelde spijt werd de haat tegen zijn mededinger slechts aangewakkerd en hij zon op een middel, om zich te wreken.

Het viel den aap spoedig op, dat overdag het lustverblijf gesloten was, terwijl 's nachts de deuren open stonden en hij menschenstemmen hoorde, waaronder hij de stem van zijn mededinger herkende. Hij merkte ook op, dat zijn mededinger des nachts zijn menschelijke gedaante

aannam en gedurende den nacht zeer gelukkig was met zijn schoone Dhewi. Op een zekeren nacht zag hij door een half openstaande deur de schaal van den kreeft op een rustbank liggen. Verheugd dat hij zich thans op den kreeft kon wreken, sloop hij voorzichtig in het huis, verbrijzelde de schaal en vluchtte daarna in een nabij staanden boom, om den morgenstond af te wachten.

Tegen den tijd dat de dageraad zou aanbreken, zocht de prins zijn schaal op. De rustbank naderende, waar hij de schaal had nedergelegd, zag hij, dat deze verbrijzeld was. Hij deelde dit mede aan zijn schoone Dhewi, die hem gevolgd was en zeide haar verder, dat, daar hij nu geen schaal meer had, hij niet meer de gedaante van kreeft kon aannemen, zoodat hij daar de tijd, waarin hij gedwongen was kreeft te blijven, nog niet verstreken was, bij het aanbreken van den dag zou moeten sterven. Nauwelijks was de dageraad aangebroken of de prins stierf. Toen de aap dit zag, liet hij een hoonend gelach hooren. Nu begreep Dhewi, dat de aap uit wraak de schaal van haar man had verbrijzeld.

Zij zond haar bedienden uit, om den aap op te sporen en te dooden, doch deze hield zich overdag schuil en klom 's nachts in een boom, die nabij het lustverblijf stond en verbitterde het gemoed van de bedroefde prinses door een hoonend lachen.

De prinses door het ongeluk in smart gedompeld en haar leven moede, nam zich voor, door een list zich op den aap te wreken en hem te dooden. Zij liet een bekwaam *doekoen ngelmoe* ontbieden, die haar een *ngelmoe* leerde, waarmede zij zichzelf en elk voorwerp een gewilde gedaante kon geven. Des nachts toen de aap weder in den boom zijn hoonend gelach liet hooren, ging zij onder den boom staan en wenschte, dat haar lichaam mocht verdwijnen in den boom, dat haar borsten zouden veranderen in een groot aantal doornen, die den bast van den boom zouden bedekken en den aap, indien hij wilde nederdalen, zijn buik zouden opscheuren en dat

haar armen en beenen zouden veranderen in kale takken, zoodat de aap zich niet kon verschuilen tusschen de bladeren. Nauwelijks had zij de *ngelmoe* uitgesproken of haar lichaam en ook de boom namen de gewenschte gedaante aan, welke soort boom later *poekoen randoe* werd genoemd.

Toen het dag werd en de aap uit een slaap ontwaakte, wilde hij vlug naar beneden dalen, doch de scherpe dooren scheurden zijn buik, handen en voeten open, zoodat hij zeer ernstig verwond werd en na een smartelijk lijden stierf, waarna het lijk van den aap, door het ophouden van de kracht der *ngelmoe* veranderde in het lijk van den wraakzuchtigen prins.

De geest van de schoone Dhewi, die voor haar wraak zichzelf had opgeofferd, huist sedert in den *randoe*-boom.

Deze legende werd mij verteld door den *djoeroekoentji* van de *pasa-grahan* van de koude bron Grati, gelegen op 12 paal van de hoofdplaats Pasoeroehan, bij gelegenheid van een bezoek aan genoemde bron. Het lustverblijf in de legende genoemd, lag in de nabijheid van deze bron. Verder deelde de *djoeroekoentji* mij nog mede, dat van deze legende nog andere lezingen bestaan, o. a. waarin de schaal van den wraakzuchtigen prins niet door den aap, doch door een van de zusters van Dhewi werd verbrijzeld en dat de prins niet stierf, doch door de kracht der *ngelmoe* gedwongen was rond te doolen, totdat zijn schaal was aangegroeid. De schoone Dhewi ging hem toen overal zoeken, doch hij wilde niets meer van haar weten en uit spijt veranderde Dhewi zich in een *randoe*-boom. Deze lezing is echter volgens den *djoeroekoentji* onnatuurlijk en is de aan mij vertelde lezing, de oorspronkelijke en getrokken uit oude geschriften, afkomstig uit de *kraton* Pasoeroehan.

HET ONTSTAAN VAN DE DUIVELS.

Toen *Brahma* de goden en de menschen had geschapen, een ieder zijn werkkring had aangewezen en de menschen in aantal waren toegenomen, ontstond er onder de goden

naijver, en ongehoorzaamheid onder de niet-goden en daemonen. Strijd na strijd werd er gevoerd door de hemelingen tegen deze daemonen, die onafhankelijk wilden zijn en zich de macht der oppergoden wilden toeëigenen. *Brahma* hierover vertoornd, wees den rebelschen niet-goden en daemonen, nadat zij door de goden verslagen waren, het Oostelijk gedeelte der aarde, waarover hij zelf het beheer voerde, als hun verblijfplaats aan, ten einde hen voortdurend onder eigen controle te houden. Hij ontnam hun hun titel en werkkring en gaf hun den naam van duivel (*setan*).

De menschen van het derde ras, die onsterfelijk geschapen waren, astrale lichamen hadden en met de daemonen zich tegen de goden verbonden hadden, werden door een ramp getroffen en werd het vierde geslacht sterfelijk met een aardsch lichaam geschapen.

Het Oostelijk gedeelte der aarde, dat toen nog woest en onbewoond was, werd van toen af bijna uitsluitend door deze duivels bewoond.

Toen dit gedeelte der aarde langzamerhand bevolkt raakte, hadden de menschen voortdurend last van deze kwade duivels en strijd na strijd werd er met deze duivels gevoerd.

Brahma vernemende, hoe zijn schepsels door de duivels bemoeielijkt en dat deze zelfs zeer overmoedig werden, liet de *Maha Meroe*, die vroeger zoo hoog was, dat de ouden meenden, dat haar top tot in den hemel reikte en welke berg reeds vroeger door vulkanisch vuur was getroffen en voor twee derde gedeelte verteerd was, doch nadien nog de verblijfplaats bleef der niet-goden en daemonen, afbreken en over de aarde verdeelen. Hij verbood verder den niet-goden en daemonen zich te verstoffelijken en wees hun het luchtruim der aarde als hun verblijfplaats aan. Ook zag hij in, dat het beter zou zijn, deze duivels weder een werkkring te geven, waarom hij hun opdroeg, voortaan het noodlot voor den mensch te zijn.

„Gij zult”, sprak *Brahma*, „voortaan weder ondergeschikt zijn aan *Wishnoe* en *Shiwa* en belast worden met het be-

sturen der natuurkrachten en het opleggen van ziekte, kommer en verdriet. Gij zult zijn de plaag en het knagend geweten van den slechten mensch. Gij zult tot uwe slachtoffers kiezen, de menschen, die voor hun medemenschen hinderlijk zijn, die hun naasten onderdrukken, slecht en onrechtvaardig behandelen, die stelen, moorden, bedriegen, in het geheim kwaad stichten en anderen moeilijkheden berokkenen."

Brahma wees toen elken duivel zijn werkkring en zijn plaats aan, die deze zonder vergunning niet mocht verlaten. Verder bepaalde hij de dagen en de uren, waarop de duivels hun slachtoffers mochten treffen en de uren dagen en maanden, waarop zij van standplaats zouden verwisselen. Alzoo waren de brave menschen van de duivels bevrijd en hadden de slechte menschen het aan hun daden te wijten, indien zij de slachtoffers der duivels werden.

Vernuftige menschen en zij, die de gave bezaten de duivels te zien, hielden echter aantekening, op welke dagen en uren en in welke richting de duivels slachtoffers maakten en zoo kwamen zij ten laatste tot de wetenschap, dat de duivels op geregelde tijden en uren en uit bepaalde windstreken op de aarde kwamen en dat zij op geregelde tijden van plaats verwisselden. Door aantekeningen, die bewaard bleven en „*petangan's*” werden genoemd, kon nu een ieder door tellingen de komst der duivels en de richting die zij volgden berekenen en zoo noodig hen ontwijken.

Langzamerhand nam het aantal dezer *petangan's* zoo zeer toe, dat men voor elk bijzonder geval, waarbij men met duivels in aanraking kon komen, een *petangan* bezat, waarmede men den duivels kon ontloopen. Evenwel bleven velen de duivels vreezen en zij trachtten door het offeren aan hen of het geven van offermalen, hen gunstig te stemmen, indien iets bijzonders werd ondernomen, dan wel tot heil van hun vee en gewassen.

Deze legende is vermeld op bladzijde 114 en 115 van het

eerste deel van den vijfden druk van „De Javaansche Geestenwereld”.

HOE DE OERANG KALANG ZIJN ONTSTAAN.

Voor een goed begrip van deze legende teeken ik te voren aan, dat de *Oerang Kalang* een klasse van bevolking zijn, die in de Residenties Tegal en Pekalongan vele afzonderlijke *desa's* bewonen. Officieel heeten zij Mohammedanen te zijn, zooals alle Javanen officieel Mohammedanen zijn. Ten rechte zijn zij de heidenen van Java. Zij ontkennen zelf Mohammedanen te zijn, vereeren den hond als hun stamvader en maken van deze vereering een soort van godsdienst, waarbij zij houten poppen, honden voorstellende, vereeren en aanbidden en ook jaarlijksche feesten houden, waarbij de hond vereerd wordt.

Het geloof van de *Oerang Kalang* is uitvoerig beschreven op bladzijde 111 en 112 van het eerste deel van den vijfden druk van „De Javaansche Geestenwereld,” inhoudende de geschiedenis der godsdiensten en der tijdrekening op Java.

Toen ik een onderzoek instelde naar dit geloof en ook het graf van den stamvader den hond bezocht, gelegen in het *desa*-gebied Pragoenan, nabij de halte Toentang, met het doel na te gaan, in welken tijd de *tjandi*, staande op het graf van den hond, kon gemaakt zijn, werd mij de ondervolgende legende van het ontstaan van de *Oerang Kalang* verteld door een ouden Inlander, die gewend was, de bezoekers naar genoemd graf te geleiden en daarvan een soort van beroep maakte.

Ik teeken hierbij nog aan, dat het rijk Doho in deze legende genoemd, gesticht werd in het jaar 900 van de Javaansche tijdrekening door den vorst Djojobojo, door samenvoeging van de vereenigde rijken Pasoeroehan en Probolinggo, bevolkt door de volksplantingen van de

Hindoe-waisija, met het rijk Medang, bijgenaamd Kamolan, toen Ngastina of Gadjahoeija geheeten. Na deze inlijving werden deze rijken het rijk Doho genoemd. De hoofdzetel van den vorst, aanvankelijk te Singosari, werd later verplaatst naar Kediri.

Thans vang ik aan met de vermelding der legende, waarop deze toelichtingen betrekking hebben.

In den Hindoetijd leefde er in het rijk Doho een beroemd Magiër, Kijahi Ageng Toentang genaamd. Hij was een beoefenaar der okkulte krachten en bracht zijn tijd dikwijls in het bosch door. Hij bezat een groote witte everzeug, Ni Reneh genaamd, die hij zeer jong in het bosch gevangen had en door hem grootgebracht, zeer aan hem gehecht was en hem als een hond overal vergezelde. Zijn genegenheid voor deze zeug was zoo innig, dat hij eens in een oogenblik van opwinding met haar paarde, waardoor zij zwanger werd. Na verloop van haar zwangerschap ging zij naar het bosch en bracht een jong ter wereld, dat de gedaante had van een meisje. De zeug maakte een nest voor het kind en overdekte het met takken en bladen, bewaakte het en zoogde het geregeld.

Eens op een morgen kwam de priester Nakiman, die in het bosch nabij de *desa* Pragoenan een *tapa*-leven leidde, voorbij de plaats, waar het kind lag. Het kind ziende, had hij medelijden, nam het op, bracht het naar zijn huis en legde het neder in een ledige kamer. De zeug volgde op een afstand den priester en wist in de kamer door te dringen, waarde priester het kind gelegd had. De priester begrijpende, dat de zeug de moeder van het kind was, moedigde haar met woorden aan, het verder te zoogen. Zij bleef het kind verder verzorgen en ging alleen naar het bosch om haar voedsel te zoeken. De priester gaf aan het kind den naam van Endang Soedarmi.

Naarmate het meisje groeide, zorgde de priester voor huisraad en andere zaken, zoodat het jonge meisje nimmer den omtrek der woning behoefde te verlaten. Hij leerde haar de taal des lands en toen zij wat ouder was

geworden, ook koken, weven en haar eigen kleeren te maken.

Toen het meisje, dat zeer tenger en klein bleef, den huwbaren leeftijd had bereikt, was zij buitengewoon mooi geworden. Daar de priester het met zijn geweten niet overeen kon brengen, langer met het meisje samen te wonen, besloot hij naar zijn klooster terug te keeren. Hij vertelde het meisje haar geschiedenis, hoe hij haar had gevonden, dat Ni Reneh haar moeder was en deelde haar verder mede, dat hij wegens hoogen ouderdom naar zijn klooster wenschte terug te keeren, om daar in vrede te sterven. Hij raadde haar aan te doen evenals hij gedaan had, te leven van boschvruchten, die overvloedig voorhanden waren, voor haar bescherming Gods barmhartigheid in te roepen en de everzeug bij zich te houden.

Toen de priester vertrokken was, was het meisje erg bedroefd, doch spoedig schikte zij zich in haar lot; 's morgens zocht zij vergezeld van de everzeug voedsel in het bosch en sloot zich daarna in het huis op en bracht haar tijd door met koken, weven en het verrichten van het huiselijk werk.

Toen zij eens aan het weven was, ontglipte haar de weefspoel (*balida*), die door de opening tusschen de *bamboe*-vloer naar beneden viel. Niet gewend het huis in den namiddag te verlaten, riep zij moedeloos: „Wie helpt mij mijn weefspoel te zoeken en terug te brengen, al zou hij een hond zijn, ik zou hem tot echtgenoot nemen.” Een groote witte reu van Kijahi Ageng Toentang, genaamd Soekelli, kwam toevallig haar huis voorbij en hoorde dit. Nieuwsgierig te weten, wie daar in de eenzaamheid verbleef, zocht hij de weefspoel op, ging de trap op en daar de deur door het meisje geopend was, om te zien, waar de weefspoel gevallen was, trad hij in huis en legde de weefspoel aan de voeten van het meisje neder. Het meisje dankte den hond, zag hem vriendelijk aan en streefde zijn kop. Voldaan over deze liefkoozing, verliet de hond haar woning.

Toen de hond vertrokken was, kon het meisje niet meer weven. Zij dacht aan den hond en de belofte, die zij hem gedaan had, of die gelofte niet te haastig was gedaan en of de priester die zou goedkeuren, indien hij er nog was. Verdrietig dat zij aan niemand raad kon vragen en daar het inmiddels duister was geworden, sloot zij de deur en wilde zich te ruste leggen, toen zij gerucht hoorde aan de deur, alsof een dier met zijn nagels aan de deur krabde. Zij werd bang en zeide. „Ik ben van jongs af in het bosch, nooit trof mij eenig onheil, wie stoort mij nu.” De hond, die haar weefspoel had teruggebracht en thans wenschende, dat het meisje haar gelofte zou houden, blafte op het hooren van haar stem. Het meisje daardoor gerustgesteld, opende de deur, de hond trad binnen, waarna zij de deur weder sloot. De hond blijde haar te zien, sprong tegen haar op en likte haar gelaat. Zij begreep, dat de hond verlangde, dat zij haar belofte zou nakomen, waarom zij hoewel zeer angstig en ondanks haar afkeer, ter wille der gedane belofte zich aan den hond overgaf; van af dat oogenblik was Soekelli de echtgenoot van Endang Soedarmi.

Hoewel de everzeug den hond kende, had zij hem toch nimmer een goed hart toegedragen, omdat hij haar dikwijls had nagelooopen en spelende haar had gebeten. Toen zij bemerkte, dat de hond het huis van het meisje niet meer verliet, maakte zij aan den kant van een riviértje nabij het huis een hol en bleef daar, nu en dan het huis van het meisje beloerende, om te zien of de hond daar nog was. Het meisje werd toen door den hond vergezeld, als zij levensbehoeften ging zoeken.

Na verloop van eenigen tijd baarde Endang Soedarmi een menschelijken zoon, aan wien zij den naam gaf van Soepetak; zij verzorgde hem goed en hield veel van hem. Sedert haar bevalling ging de hond alleen de levensmiddelen zoeken, die zij noodig hadden en hij toonde daarbij zooveel slimheid en gevatheid, dat het huisgezin steeds volop van alles voorzien was en hij bracht ook dikwijls een reebok te huis.

Toen Soepetak een jongeling was geworden, had hij veel van den aard van den hond en hij brandde van verlangen, den hond op zijn rooftochten te vergezellen, doch de moeder, bevreesd, dat hij door wilde dieren verscheurd zou worden, stond dit niet toe, doch toen hij eens den hond was nagelopen en zonder ongelukken den tocht had mede gemaakt, mocht hij nadien den hond vergezellen.

Eens toen zij weder op jacht gingen, ontmoetten zij in de nabijheid van het huis de witte everzeug Ni Reneh. Het dier niet kennende, hitste Soepetak den hond op, het te dooden, doch de hond, het beest kennende, weigerde er op jacht te maken, waarom hij zijn spiets naar het zwijn wierp en het doodde. De jongeling ging toen naar huis en vertelde zijn moeder, dat hij een groote witte everzeug had gedood en verzocht haar het te villen en tot voedsel te bereiden. Toen Soepetak haar dit zeide, was zij erg geschrokken; zij verzocht haar zoon, de plaats aan te wijzen, waar het dier lag. Bij het doode dier gekomen, herkende zij dit als haar moederzeug, waarom zij bedroefd werd en weende. Soepetak vroeg haar waarom zij weende, waarop zij antwoordde: „Wee mij, deze zeug is mijn moeder; zij heeft mij gebaard en ook gij moet thans weten, dat de hond, die elken dag met je medegaat ter jacht en je beschermt, je vader is.” Zij haalde gereedschappen uit haar huis en geholpen door haar zoon en den hond, begroeven zij toen de zeug en stapelden op het graf vele groote steenen, ter voorkoming, dat wilde dieren het lijk zouden opgraven en verslinden.

Toen Soepetak wist, wie zijn vader en grootmoeder was, schaamde hij zich en van af dat oogenblik was hij niet tevreden met zijn lot en hij kreeg een wrok tegen den hond, die hem verwekt had. Eens toen zij weder op jacht waren, doorstak hij den hond met zijn spiets, door welke verwonding de hond stierf. Toen hij te huis kwam, vertelde hij zijn moeder, dat hij bij het werpen van zijn spiets, bij ongeluk den hond getroffen en gedood had. De zachter-

dige moeder was hierover zeer bedroefd. Zij verzocht haar zoon, haar de plaats aan te wijzen, waar de hond lag en zij begaven zich, voorzien van gereedschappen, op weg, om den hond te begraven. Zij vonden het lijk van den hond nabij de *desa* Pragoenan. Op de plaats, waar de hond gestorven was, begroeven zij hem en teneinde de plaats te kennen, waar hij begraven was, wentelden zij een grooten steen op het graf van den hond.

Endang Soedarmi zeer bedroefd over den dood van den hond, ging elken dag voorzien van gereedschappen naar zijn graf en bewerkte den steen, totdat deze een *tjandi* werd. Zij brak met behulp van haar zoon hun huis af en zij brachten dit over naar de *desa* Pragoenan, waar zij in vrede woonden en leefden van de opbrengst der jacht.

Op zekeren dag zeide de moeder tot haar zoon, dat hij nu den leeftijd had bereikt, waarop hij een echtgenoot moest zoeken. Daar hij dit beaamde en gaarne wilde trouwen, gaf de moeder hem den raad naar de naburige stad Salatiga te gaan, om daar een geschikte vrouw te zoeken. Zij gaf hem een ring met den raad, de vrouw te trouwen, wier derde vinger in den ring zou passen, waarna hij op weg toog.

De moeder, die als meisje zeer schoon en liefvallig was, werd mooier, toen zij den middelbaren leeftijd naderde. Toen haar zoon na lang en vergeefs gezocht te hebben naar een geschikte vrouw, wier derde vinger in den ring paste, weder te huis kwam, viel het hem toen op, hoe schoon zijn moeder was. Hij nam den ring en paste dien aan den derden vinger zijner moeder en daar de ring juist paste, zeide hij tot haar, dat hij nergens een vrouw had ontmoet zoo schoon als zijn moeder, waarom hij haar verzocht, zijn vrouw te worden. Hoewel zij eerst daartegen bezwaar had, overwoog zij, dat haar zoon, wegens de afstamming van een zwijn en een hond, nooit een vrouw zou kunnen krijgen, waarom zij er in toestemde de vrouw van haar zoon te worden, waarna zij trouwden. Overdreven toegenegenheid voor haar zoon bracht haar ten val.

De *desa*-lieden dit vernemende, waren hen niet gunstig gezind, waarom moeder en zoon besloten naar elders te trekken ver van hun woonplaats. Zij bouwden een vlot en lieten zich de Toentang-rivier afdrijven, totdat zij door den sterken stroom, die hen verhinderde te landen, in zee werden gedreven en na eenige dagen werden opgenomen door een schipper van een *prahoe*, wier bestemming Malaka was. (Volgens een andere lezing Soembawa). Aldaar aangekomen sloten zij zich aan bij de *Oerang Kalang*, die hun bestaan vonden in het kappen van brandhout in de bosschen en zij leefden eenigen tijd gelukkig en te vreden.

Toen de vorst van Malaka vernam, dat er een vreemde en zeer schoone vrouw in zijn rijk was gekomen, liet hij man en vrouw ontbieden. Nauwelijks had hij Endang Soedarmi gezien of hij raakte verliefd op haar en besloot haar tot zijn bijzit te nemen. Onder voorwendsel, dat zij geen vergunning hadden gevraagd, in het rijk Malaka te wonen, liet hij den man opsluiten en gaf de vrouw een woning in zijn *kraton*. De vrouw, die innig veel hield van haar man, wist des nachts de woning te ontvluchten. Zij bevrijdde haar man en zij gingen naar het strand, ten einde een *prahoe* te vinden, om daarmee te vluchten. Zij vonden echter geen *prahoe* doch ziende, dat juist een groote boomstam de rivier afdreef in de richting der zee, plaatsten zij zich daarop en dreven door den stroom ver van de kusten van Malaka. Na eenigen tijd ontmoetten zij een *prahoe*, wier bestemming Java was en werden uit medelijden door den schipper opgenomen. Zij landden nabij Tegal.

Man en vrouw bleven zich *Oerang Kalang* noemen en verloochenden hun afkomst niet. Ten einde niet gehinderd te worden, bouwden zij in het bosch een woning. De plaats door hen uitgekozen, werd langzamerhand bewoond door hun nakomelingen, die een afzonderlijke *desa* vormden. Hun afstamming van het zwijn en den hond en de genegenheid die Endang Soedarmi nog koesterde voor haar overleden echtgenoot, den hond Soekelli, was oorzaak, dat ook hun

nakomelingen den hond vereerden als hun stamvader. Hun nageslacht toonde daarom een vreesachtigen eerbied voor den hond en weigerde varkensvleesch te eten, welke gewoonte sedert door alle Javanen gevolgd werd.

